UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Decretum Gratiani

Gratianus <de Clusio>

Parisijs, 1542

Lxiij. p[ro]bat q[uod] nullo modo laici debent se ingerere electioni episcopo[rum].

urn:nbn:de:hbz:466:1-62466

Visual Library

patiatur, ſed et clerum et plebem illius loci moneat vt in vigilijs mortuorum, et in obſequio diuino ſedule ſeruiat et deuote.

Viſitatorē qs ꝯſtituere pōt.

a ¶ Viſitator. Hic habes ꝙ papa viſitationis committit officium. Sed an metropolitanus poſſit viſitatorem conſtituere, ſicut preſes curatorem: vt inſtitu. de cura. §. vlt. Non credo. Joan. Ego dico ꝙ ſic, cū non inueniā prohibitum. argu. extra de ſenten. ex com. nuper. B.

b ¶ Reditu. A quo cuſtodiri debent bona vacantis eccleſie, nota xij. q. ij. charitatem et. c. illud.

Breuiter. ¶ Caſus, ex textu clareſcit.

c ¶ Breuiter. nūc hic oſtendit ꝙ clericorum ſit eligere, et populi conſentire. Oſtendit etiam ꝙ ſi aliquis fuerit cōſecratus ſine authoritate metropolitani, deponit. lj. diſtinctio. qui in aliquo. verſi. ſi.

Nulla ratio. ¶ Caſ. Quidam epiſcopi non fuerunt electi a clericis, nec a populo expetiti: nec metropolitani iudicio conſecrati. Querit de iſtis talibus epiſcopis ⁊ de ordinatis ab eis an debeant inter epiſcopos et ordinatos reputari. Et reſpon. Leo papa ꝙ non: poteſt tamen diſpenſari cum clericis ab eis ordinatis vt. j. j. q. j. ſi quis a pſeudo epiſcopis.

Conſenſus plebis eſt in electione requirēdus.

d ¶ Nec a plebibus. Cōſenſus plebis requirit in electione: et eo ipſo conſentiunt, ꝙ perhibent ei teſtimonium: q̄r teſtimoniū plebis equiualet electioni: vt. xxiij. diſt. c. j. et. lxvij. di. reliqui. Sed quid ſi aliquis eſt conſecratus qui non habuit conſenſum plebis: nunquid caſſabitur conſecratio? Videtur ꝙ ſic, in odiū conſecrantium et eligentiū cum contemptus eſt: licet ex gratia populus ſit requirendus vel vocandus: vt. xvj. q. vij. decernim⁹. xxj. q. ij. c. j. et. lxx. diſt. ca. j. Nā ſemper conſenſus plebis eſt requirendus: vt. viij. q. j. licet. Item quia laicus poteſt excipere contra electum: ⁊ dicere ꝙ ei inuito non eſt dandus epiſcopat⁹: vt. j. lxiij. diſt. c. ſi forte. et ca. adrian⁹. h. dicit ſi oritur ſcandalū ex hoc, ꝙ caſſanda ſit electio et conſecratio: ſed dico non ideo caſſandam licet non affuerit: quia plura exiguntur que tamen omiſſa non viciant factum: argu. xxx. qō. v. noſtrates. quia huiuſmodi leuia omiſſa non viciant rem: vt. ff. de ventre inſpiciē. l. j. in fi. eo ipſo autem intelligitur laicus conſentire, ſi non diſſentit: vt. liiij. di. ſi ſeru⁹. ij. ff. ſo. ma. l. ij. §. vlti.

eccleſie viſitator[a] accedas: ſic tamen, vt nihil de prouectionibus clericorum, reditu[b], ornatu, miniſterijſq̄, vel q̄cquid prefati loci eſſe poterit, a quoq̄ preſumi patiaris: ſed omnē vigilantiam atq̄ cautelam circa clericos plebemq̄ eiuſdem eccleſie exhibere te conuenit: vt in vigilijs obſequioq̄ eccleſiaſtico ſedule ac deuote debeant deſeruire.

¶ Diſtinctio. lxij.

Breuiter[c] mōſtratū eſt ex quib⁹ ordinibus ī q̄s grad⁹ ſunt eligēdi. Nūc vidēdū eſt a q̄b⁹ ſunt eligēdi ⁊ cōſecrādi. Electio clericoꝝ eſt, ꝯſēſ⁹ p̄ncipis, petitio plebis, Vn̄ Leo pa.

¶ Non ſunt habēdi inter epiſcopos q̄ nec a clericis eligūtur, nec a plebib⁹ expetunt.

Nulla ratio ſinit vt inter epōs habeātur q̄ nec a clericis ſunt electi: nec a plebibus[d] ſunt expetiti, nec a cōprouincialibus epīs cū metropolitani iudicio cōſecrati. Vn̄ cum ſepe queſtio de male accepto honore naſcit: q̄s ambigat nequaq̄ ab iſtis eſſe tribuendū[e] quod nec docetur[f] fuiſſe collatum? Si qui[g] autem clerici ab iſtis pſeudo epiſcopis in eorū eccleſijs ordinati ſunt ⁊c. vt infra in cauſa ſimoniacorum.

Item Celeſtinus papa.

¶ Populus nō debet p̄ire, ſed ſubſequi.

Docēd⁹ eſt popul⁹, non ſequendus. nos quoq̄ ſi neſciunt, eos q̄d liceat, q̄d vero non liceat, cōmonere, non his conſenſum prebere debemus. Quiſquis conat⁹ fuerit tentare p̄hibita: ſentiet cēſuram ſedis apoſtolice minime defuturam. que enim ſola admonitionis authoritate nō corrigim⁹: neceſſe eſt vt per ſeueritatē[h] cōgruentē regulis vindicemus. Per totas ergo q̄ p̄prijs rectorib⁹ carēt eccleſias, volum⁹ vt hoc inoteſcat, vt null⁹ ſibi aliq̄ ſpe forſitā blādītijs illudat.

Niſi autē canonice elect⁹ fuerit, cōſecrari non debet.

Vnde Calixtus papa.

¶ Non conſecretur in epiſcopum, niſi canonice elect⁹.

Null⁹ in epiſcopū niſi canonice electū cōſecret: q̄d ſi preſumptū fuerit, ⁊ cōſecrās ⁊ cōſecrat⁹ abſq̄ recuperationis ſpe deponatur[i].

¶ Diſtinctio. lxiij.

Laici nullo modo ſe debent inſerere electioni.

Vnde adrianus papa.

¶ Laici electioni pontificū nō ſe ingerāt.

e ¶ Tribuendū. Iſti tamen dant ordinē, et habent eū: ſed non iuſte: vt. j. de cōſecra. diſt. iiij. nullus autem.

f ¶ Nec docetur ſi. extra de iure pa. quod autem.

g ¶ Si qui. j. q. j. ſacerdotes. et cap. ſi quis a pſeudo epiſcopis.

Docendus. ¶ Caſ⁹. Quidam populus nolebat epm̄ eligere nec permittebat eligere clericos. que ſitum fuit a Celeſtino quid in hoc ſit faciendū. Et reſpondet populū eſſe docendum vt p̄hibita non attētet: qui ſi non corrigitur, punietur eccleſiaſtica ſeueritate, ſcilicet excommunicatione.

h ¶ Per ſeueritatem. ſcz excōmunicationez. ferro enī reſecanda ſunt vulnera ⁊c. vt. xvj. q. j. in canonibus.

¶ Niſi ¶ Caſus. in hoc. §. et ſeq. c. dicitur ꝙ epūs conſecrari non debet niſi fuerit canonice elect⁹: ⁊ caſū per te videbis.

i Nullus. Deponatur. j. q. j. ſi quis epūs. et ca. ſi qui epiſcopi. §. diſtin. l. ex penitentibus. §. xxxvj. diſtin: qui eccleſiaſticis.

Laici. Hec di. diuidit in quattuor partes. In prima probat. p. viij. authoritates ſanctoꝝ ꝙ laici nō debent eligere: nec electioni intereſſe niſi vocati. Secunda ibi, Contra. Tertia ibi, Principib⁹. Quarta ibi, Verum quia. Joan. de fan.

¶ Caſus. Supra dictū eſt ꝙ electio eſt clericorū. Sed q̄r laici volebāt intereſſe electionib⁹ clericorū, ideo ſup-

ponit hanc.lxiij.diſt.in qua primo oſtēdit ꝙ laici non debent intereſſe electionib⁹, vſqꝫ ad.§.his oībus. Deinde probat cōtrariū. Deīde in.§.electiones, ponit ſolutionē.
a ¶ Laici. In precedenti diſti.oſtenſum eſt ꝙ laici tm̄ debent conſentire electioni, plenius hic proſequitur ꝙ nullo modo debent intereſſe: et hoc facit vſqꝫ ad illū.§.his oībus. deinde probat cōtrarium vſqꝫ ad illū.§.electiones. et ibi ſoluit. deinde oſtendit que priuilegia fuerunt imperatorib⁹ data circa electiones, que poſtmodū fuerunt eis et cauſa ablata. Ultimo dicit ꝙ religioſi viri nō ſunt excludendi ab electionibus. Eſt ergo hec veritas, ꝙ nullus laicus debet intereſſe electioni, etiam in cōuentuali eccleſia: niſi hoc habeat ex conſuetudine preſcripta: vt extra de iure patr.nobis. Idem lꝫ h.dixerit ꝙ ibi poteſt bene patronus intereſſe: vt xviij.q.ij.abbatez. et hoc ca.dicit intelligi de nō patronis: equaliter aūt eſt patronus ꝗ minus dat ſicut qui plus: qa vnus pōt ſupplere p operaꝫ quod ei deeſt in patrimonio.ff.pro ſo.l.v.et plenius not.xvj.q.vij.pie.

Nullus. ¶ Caſus. Papa prohibet vt nullus laicus etiam in maxima poſitus dignitate ſe inſerat electioni patriarche ꝛ archiepi: ꝛ quicūqꝫ laicus canonicā electionē voluerit diſturbare, debet anathematizari donec obediat.

Nullus laicoꝝ principū vel potētum ſemet inſerat electioni aut promotioni pſiarche, metropolite, aut cuiuſlibet epi: ne videlicet inordinata et incongrua fiat electio vel confuſio vel cōtentio: preſertim cum nullā in talib⁹ ptātē quēqꝫ poteſtatiuoꝝ vel ceteroꝝ laicoꝝ habere conueniat. et infra. Quiſquis ſecularium principū, vel potētum vel alterius dignitatis laicus aduerſus cōmunē[a], conſonantem atqꝫ canonicā electionem eccleſiaſtici ordinis agere tentauerit, anathema ſit donec obediat ꝛ conſentiat quicquid eccleſia[b] de electiōe et ordinatione propꝛij preſulis ſe velle monſtrauerit. Item ex.viij. ſynodo. ¶ De eodem.

Adrianus papa ſecundus (qđ Nicolaus predeceſſoꝛ ei⁹ diſpoſuerat[c]) miſſos ſuos, Donatū ſcꝫ hoſtienſem epm̄, et Stephanū Neophesinū epm̄, et Marinū diaconē ſancte romane eccl'ie ad Baſiliū impatorē, et ad filios eius Conſtantinū ꝛ Leonem auguſtos[d], conſtantinopolim direxit: cū quib⁹ et Anaſtaſi⁹ bibliothecarius[e] Romane ſedis vtriuſqꝫ lingue grece ꝛ latine peritus perrexit: et ſynodo congregata (quā octauam vniuerſalē ſynodū illuc cōuenietes appellauerūt) exoꝛtum ſchiſma de ignatij depoſitione, et fotini ordinatione ſedauerūt, fotinū anathematizantes, et ignatium reſtituētes. in qua ſic ſtatutū eſt: Conſecrationes[f] ꝛ pmotiōes epoꝝ concordās prioꝛib⁹ concilijs clericorum electione ac decreto et epoꝝ collegio fieri hec ſctā et vniuerſalis ſynodus definiuit ꝛ ſtatuit, atqꝫ iure promulgauit, neminem laicoꝝ[g] pricipū vel potentū ſemet inſerere electiōi vel pmotioni patriarche vel metropolitani aut cuiuſlibet epi: ne vcꝫ inordinata ꝛ incongrua hinc fiat electio, contentio, vel confuſio: preſertim cū in talib⁹ nullaꝫ ptātem quēqꝫ poteſtatiuoꝝ vł laicoꝝ ceteroꝝ habere cōueniat: ſed ſilere, vł attēdere ſibi vſqꝫquo regulariter a collegio eccleſie ſuſcipiat finem electio pontificis futuri. Si vo quiſqꝫ laicorū ad cōtractandū[h] vel cooperandū inuitat̄[i] ab eccleſia, licꝫ huiuſmodi laico cum reuerentia, ſi forte voluerit, obtēperare ſe aſciſcētibus. Taliter em̄ dignum paſtoꝛem ſibi regulariter ad ſuā ꝛ eccleſie ſalutem promouet clerus.

Item ex hiſtoria tripertita. ¶ Electioni epiſcoporum im

Electio ſit cōis, ꝯſonās ꝛ canonica.

a ¶ Cōem. Cū ergo hec tria requiruntur.ſ.cōmunis, conſonās, et canonica: ſi vnum iſtorum deeſt, vitioſa eſt electio: vt arg.xxxviij.diſt.ꝗ ipſis.non em̄ ſufficit electionem eſſe cōem niſi ſit canonica: vt hic.ꝛ.lxxix.diſtin.c.j.ꝛ c.antepe. Item eſt hic arg.ꝙ ſi aliqui ſeparatim ꝯſenſerunt in aliquem, ꝙ talis cōſenſus nō valet: qꝛ noīationes citra cōciliū publicū facte non valēt: vt.ij.q.vj.nominatiōes. ꝛ priuata cōuēticula in electionibus prohibent̄: vt.lxxix.diſt.ca.j.et ca.nullus.h. Arg.contra.lxiij.diſt.quāto.extra de elec.ꝙ ſicut. ꝛ extra de poſtu.bone.ij.in fi.et ſeruitus ſeparatim conceditur, ff.de ſerui.ruſtico.pred.per fundū. Dico nullā talem eſſe electionem cum ſit clandeſtina: vt ex̄ de elec.qꝛ propter.ad finem.Joan. Hoc hodie determinatum eſt extra de elec.in geneſi. vbi dicitur ꝙ ſingulares electiones non valent.B.

b ¶ Eccleſia. Eccleſiam hic vocat viros eccleſiaſticos. quandoqꝫ vocatur congregatio fidelium: vt.j.de cōſec.diſtinct.j.eccleſia. De hoc dixi.vij.q.j.ſcire.

Adrian⁹ papa. ¶ Caſus. Ignatius patriarcha Cōſtātinopo. iniuſte fuit depoſitus: ꝛ Fotinus loco ei⁹ ſubſtitutus. quam preſumptionem Nicolaus voluit remouere: ſed morte pūentus nō potuit: ſed Adrianus ſucceſſoꝛ eius miſit nuncios tres ꝯ Cōſtantinopolim ad Baſiliuꝫ impatorem, et ad filios eius: cū quib⁹ fuit cancellarius Romane ſedis: et ibi octaua ſynod⁹ congregata duo fecit. Pꝛio fotinū depoſuit: ꝛ Ignatiū reſtituit. Secūdo cōſtituit vt clericoꝝ ſit electio tm̄: et ꝙ nullus laicus inſerat ſe electioni patriarche metropolitani vel epi: ſꝫ ſilere debet ꝛ attendere quid cler⁹ faciat: niſi a clericis inuitaretur ad remouēdos ꝛ impugnādos malos.

c ¶ Diſpoſuerat Argu.ſucceſſoreꝫ debere conſummare quod anteceſſoꝛ ichoauit: vt hic: et.xij.qōne.ij.hec huius.et queſtione.v.quia.

d ¶ Auguſtos. Not.ꝙ filij imperatoꝝ dicuntur etiam auguſti: quia ſperabatur ꝙ eſſent futuri imperatores: et quaſi per auguriū hoc ſperabat̄. Uel ſicut imperatoꝛ dicitur auguſtus, qꝛ illius ꝓpoſiti debet eſſe ꝙ augeat: ſic ꝛ filius pōt dici auguſtus: quia ꝛ hoc propoſitum debet habere cum habebit imperium.

e ¶ Bibliothecari⁹.i.cācellari⁹.ſ.xxj.diſt.ſubmittit̄.

f ¶ Conſecrationes. Hec ſunt verba concilij.

g ¶ Laicorum.j.xcvj.diſt.bene quidem.

h ¶ Ad contractandum.i.ſimul tractandum.

i ¶ Inuitatur. Hic inuitantur laici ad electionem: alibi ad ſermonem faciendum: vt.xxiij.diſt.mulier.quan.

vel ſa das cōtinuationem nō ad pri mā diſ. ſed ad lxj.diſt. vbi dr ꝙ laici nō debēt eligere: ſic nec eligere vt ſ hac di. Jo.d f.

Electio in nullis laicis dꝫ intereſſe

Idem not.j.c. di.reatina.

Arg. ad hoc xxj.diſ. c.pe.et ibi d h⁰ arg.ad hoc.xxij.qō.j.ſi qs abbas.

Et.xviij.qō.ij.dudum.

h⁰ valet ad ſolutionē eius qđ hr̄ xxi.diſ.nūc aūt vij.q.j.i apib⁹.Lau.

Laici ad aliq̄ ſpūalia inuitāt̄.

doꝝ ad cauſas matrimoniales: vt.xxxv.q.v.ad ſedem. cauſis autem fidei intererũt etiam non vocati: vt.xcvj. diſt.vbinam. Sed nunquid ſubſcribent laici? arg.ꝙ ſic. vij.q.j.epiſcopus de loco.†

accid erit.C.de periculo noīatoꝝ.l.j.lib.xj. Item ſi inhabilem noīat, et appellatur, tenetur dare ſumptus quos fecerant aduerſarij.C.de decu.l.ij.† lib.x.

f ¶ Electus.ꝛ ita male dicit S.ꝙ fuerit poſtulatus.§.lxj.diſt.§.his oībus.ꝛ.§.ſic beatus.in fi. Sed potes dicere ꝙ fuit elect⁹ in poſtulandum:‡ vt eẋ de renunc.poſt tranſlationē. Joā. c.ſi ꝙ diſcit T.ꝙ dericus alterius eccleſie in ſacris ordinibus cōſtitut⁹ eligi pōt. Jta not.in illa decre.poſt tranſlationē.niſi ſit epūs: vt videtur dicere decref.eẋ de elect.cum inter canonicos.ꝛ poſtea debet poſtulari.B.

g ¶ Corpora.Et ita fuit curialis: ſꝫ abſolutus fuerat: nec ex officio Jrrat irregularitatē: alioquin non promoueretur.lj.diſt. ſi quis poſt.

h ¶ Ordinem.et hoc verbo dixerũt quidaꝫ ꝙ impator debet habere ordinem ſubdiaconalem: ſed non eſt verũ: ‡ quia habet militarē characterem: vt.j.qōe.j.qđ quidā.gerit tn̄ officium ſubdiaconi cũ miniſtrat epō.

Porro.¶ Caſus. Lotharius rex non pmittebat aliquem ad epatum eligi in regno ſuo niſi fauentem ſibi, id eſt niſi eſſet amic⁹ ſuus: vel niſi ſibi iuraret.ideo precipit ei Nicolaus vt in eccleſia Treuerenſi et in agrippina Colonia nullum eligi patiatur in epiſcopum,niſi prius ſedi apoſtolice referatur.

† Ad idē qđ le.ꝛ no. j.e.§. to.i gl. ex h⁹ loco.i fi.

Valentinianus.¶ Caſus. Cum eccleſia Mediolanen.vacaret paſtore, mortuo Auxentio heretico q̄ Mediolaneñ. eccleſiam vt lup⁹ dilaniarat: venit ab oriente Valentinianus imperator, et ſuaſit epis congregatis vt talem in archiepm̄ eligerent cui etiaꝫ ipſe imperator ſe ſyncere ſubmittere poſſit.epi ꝓ ocũ rogarent imperatorem vt eligeret, ipſe noluit aſſentire. Demũ Ambroſium elegerũt nōduꝫ baptizatũ.vnde imperator gratias referēs ꝙ electus eſſet ad ſaluādas aīas, cui curam corpoꝝ cōmiſerat, confortauit eum vt non timeret dicens: deus te adiuuabit: et ego te ſemp defendaꝫ: et ꝓ te pugnabo.

a ¶ Epiſcopos. Ergo electioni metropolitani intererũt oēs epiſcopi cōprouinciales vt.j.ea.metropolitano.ꝛ.lxvj.diſtin.cap.j.Joā. Sed in his non attendo ‡ niſi conſuetudinē: vt eẋ de elect.cum eccleſia.ꝛ eẋ de poſtu.bone.Joā.De iure cōi omnis electio ſpectat ad capitulũ: vt extra de cau.poſſeſ.et proprie.cum eccleſia.B.

Electio ad quē ſpectat de iure cōi.

‡ vt eſt eccleſia rauennas.

Imperator interesse non debet.

Valētinianus impator veniens ab oriente ad heſperias partes (vt refert hiſtoria eccleſiaſtica) mortuo auxentio arriane pfidie magro, qui mediolanēſem eccleſiā vt lupus dilaniauerat: cuꝫ vellet imperator catholicũ deo ordinante ibi conſecrari epm̄, euocans epos[a] hec eis locut⁹ eſt. Noſtis aperte eruditi diuinis eloquijs qualem oporteat eſſe pontificem: ꝛ q2 nō decet eum verbo ſolo[b] ſed etiā conuerſatione gubernare ſubiectos, et totius ſemetipſum imitatoreꝫ virtutis oſtēdere: teſtēq[c] doctrine cōuerſationē hr̄e bonā. talē itaqꝫ in pōtificali cōſtitui te ſede, cui et nos q̄ gubernamus imperiũ, ſyncere nr̄a capita ſubmittamus[d], et ei⁹ monita dũ tanqꝫ hoīes delinquimus, neceſſaria veluti curantis medicamina ſuſcipiamus. Hec autē cũ dixiſſet impator, petijt ſynodus vt magis ipſe decerneret, ſapiēs et pius exiſtens: atqꝫ ille ait. Super vos[e] eſt talis electio. Vos enim gratia diuina potiti, et illo ſplendore fulgentes, melius poteritis eligere. Tunc ſacerdotes egreſſi de epali ſede tractabant. Cum autem ordinatione diuina Ambroſius nōdum baptizat⁹ electus[f] fuiſſet, exultans imperator ait. Gr̄as ago tibi dn̄e omnipotens et ſaluator noſter: qm̄ huic viro ego quidē cōmiſeraꝫ corpora[g], tu aũt aīas: ꝛ meā ſn̄iam oſtēdiſti iuſtitie tue cōuenire. Cũqꝫ ſctũs Ambro. contriſtaret de hoc qđ acciderat (vt idem ipſe in ſuis epl̄is ſcribit) confortauit eum impator, et ait. Noli timere: q2 deus q̄ te elegit ſemper te adiuuabit: et ego adiutor tuus (vt meũ ordinem[h] decet) ſemper exiſtā. Item Nico. papa Lothario regi.

¶ Authoritate apl̄ica non regio fauore eps eſt eligendus.

Porro ſcias quia relatũ eſt nobis ꝙ quicũqꝫ ad epatũ in regno tuo puehēd⁹ eſt: non niſi fauentē[i] tibi pmittas eligi[k]. Idcirco apoſtolica authoritate ſub diuini iudicij obteſtatione iniungim⁹ tibi vt in Treuerenſi vrbe ꝛ in agrippina Colonia nullum eligi patiaris anteqꝫ relatũ ſuper hoc noſtro apoſtolatui fiat. Item ex concilio Pariſienſi.

¶ Nō recipiatur a cōprouincialibus qui regia ordinatiōe epiſcopale culmē eſt adept⁹.

Si p ordinationē regiā honoris iſti⁹ culmē p-

b ¶ Solo. Sic magiſtri moribus et facundia alios debent precedere: vt.C.de pfeſ.ꝛ me.magiſtros.lib.x.

c ¶ Teſtēqꝫ. No.ꝙ conuerſatio prebet alicui teſtimonium: vt.ij.q.vij.cum paſtoris.

d ¶ Submittam⁹. Arg.ꝙ impator eſt minor quolibet epō: et excōicari pōt ab epō: vt hic innuit: et.xviij.diſtin. qm̄ quidē.xcvj.di.duo.tn̄ impator eſt maior in tpalib⁹ illis qui ab eo recipiunt tpalia: ſed minor eſt in ſpūalibus. eẋ de ma.ꝛ obe.ſolite.ij.q.vij.§.item cum dauid.

e ¶ Super vos.i.ad vos ſpectat. ſic reſpondit Theodoricus.xviij.diſt.§.hinc. Vel ideo hic dicit ſup vos: quia electio eſt periculo eligentiũ. ‡ ſi quis enim malum nominat, tenetur de omni damno et diſpendio qđ per eum

Imperator pōt ab epō excōicari.

‡ vt.lxj diſt.q̄ā pderit ꝛ.c.obitum.

i ¶ Fauentem. In crimine adulterij cum gualdrada. vel forte fecit eos iurare ei fidelitatem: quod clerici non debent facere laico.xxij.q.vlti.capi.vlti.niſi habeant ab ipſo regalia.xxij.q.v.de forma.

k ¶ Eligi. Videtur ergo ꝙ in illis duabus eccleſijs nō poſſit fieri electio niſi volũtas pape requiratur: ſicut eſt in eccleſia Rauennate. Vel iſtud pro tēpore fuit ſtatutũ. Vel dic eligi.i.conſecrari † vel inſtitui.

Si per ordinationē.¶ Caſus. Statutũ fuit in cōcil. Pariſieñ. vt nullus p regiā ptātē ad honores aſcēdat prelature: ꝛ ſi q̄s preſumpſerit, ab alijs epis nō recipiat: ꝛ q̄ eũ receperit, ab aliorum epoꝝ cōione ſegregetur, ſunt

uadere aliqs nimia temeritate preſumpſerit: a comprouincia lib⁹ illius loci epis recipi ª nullaten⁹ mereatur. Quem vero indebite ordinatū agnoſcunt, ſi qs de cōprouincialibus recipere eū contra interdicta preſumpſerit, ſit a fratrib⁹ oibus ſegregatus, et ab ipſorū omni charitate ſemotus.

Item ex cōcilio Laodicenſi.

De eodem.

Non eſt permittendum turbis electionem eorum facere qui ſunt ad ſacerdotium promouendi.

Item ex ſecunda actione. vj. ſynodi. cccl. epiſcoporum.

Irrita ſit electio epi vel pſbyteri a principibus facta.

Omnis electio epiſcopi vl' preſbyteri vel diaconi a principib⁹ facta, irrita maneat ſm regulam ᵇ que dicit. Si qs epiſcopus ſecularibus poteſtatibus vſus, eccleſias per ipſos obtinuerit, deponatur: ⁊ ſegregentur ab eccleſia omnes qui illi communicant.

Item ex concil. Marti. pape.

Non eligant a populo qui ſunt pmouendi ad clerum.

Non licz populo electionem facere eoꝝ q̄ ad ſacerdotium pmouent: ſed in iudicio epoꝝ ſit: vt epiſcopi eū pbent ſi in ſermone et fide et ſpirituali vita edoctus ſit.

His oibus authoritatib⁹ laici excludūtur ab electione ſacerdotum: atqꝫ iniungitur eis neceſſitas obediendi, nō libertas imperandi.

Contra ᶜ vero ſcribit beatus Gregorius Joanni epiſcopo prime ᵈ Juſtiniane illyrice.

Voluntas principis in ordinatione pontificis deſideratur.

Quia igitur ſuſcepta fratrum atqꝫ coepiſcopoꝝ relatio ad locum vos ſacerdotij totius concilij ᵉ vnito cōſenſu ⁊ sereniſſimi principis volūtate declarat acceſſiri: gratias ſaluatori nr̄o magna cum exultatione retulimus: nos quoqꝫ in perſona fraternitatis tue per oia cōſentimus ᶠ: atqꝫ omnipotentē deū deprecamur vt charitatem veſtrā (ſicut gratia ſua elegit) ita in omnib⁹ ſua protectione cuſtodiat.

Itē Gre. Joāni ſubdiacono.

Clerus ⁊ populus pontificis electioni intererunt.

Quāto apl'ica ſedes ſua authoritate cūctis prelata conſtat eccleſijs, tanto inter multiplices curas et illa nos valde ſolicitat, vbi ad conſecrādum antiſtitem noſtrum expectat arbitrium. Defuncto igit antiſtite Laurentio eccl'ie Mediolanenſis archiepiſcopo, ſua nobis relatione clerus innotuit, in electione ſe filij noſtri Conſtātij diaconi ſui vnanimiter ɔſenſiſſe. ſed quoniam eadem non fuit ſubſcripta relatio ᵍ: ne aliquid quod ad cau-

Recipi. Tamē ille qui recipit eccleſiam a laico, non eſt excōmunicatus, ſed eſt excōicandus: vt extra de iure pa. pterea. niſi a ſacramentis. xvj. q. vlti. cap. quoniam. ⁊ cap. ſi quis deinceps. ſi tamen poſt donationem laici acceſſerit cōſenſus epiſcopi, confirmatur donatio: † vt extra de iure patro. cura paſtoralis. J. hodie etiam talis ieligibilis ſit: vt extra de elec. ſi quis. Bar.

b Omnis electio. Regulam. xvj. q. vij. ſi quis deinceps.

Non licet. His oib⁹.

Caſ⁹. Hacten⁹ probauit q laicus nō debet intereſſe electiōi. Modo vult gratian⁹ probare contrarium.

Contra. Hec eſt ſecūda pars diſtin. in qua probat ſophiſtice q laici poſſunt et debent intereſſe electioni epiſcopi et archidiaconi. Joan. de fan. dicit capi. ad hoc iducta, eſſe intelligenda q tantū debent conſentire, nō autem eligere: niſi hoc habeāt ex priuilegio ſpeciali: vel ſunt vocandi ad tempus ex cauſa.

c Contra. Tu dicas q laici debēt intereſſe non ad eligendum, ſed ad conſentiendum. J. ea. noſſe. ‡

d Prime iuſtinianę. id eſt ſalonitane: que ſic dicta eſt quia Juſtinianus ibi natus eſt. Alij dicunt de Rauenna: quia vtraqꝫ eſt illyrica, vel adiacet illyrico mari.

Quia. Caſus. Joannes de communi voluntate totius concilij et principis electus eſt in epm̄ prime Juſtiniane: qđ cū audiſſet Grego. retulit gratias deo ⁊ cōfirmauit eundem: ⁊ rogauit deum vt ipſum cuſtodiret.

e Concilij. Jd eſt collegij.

f Conſentimus. cōfirmādo electionem tuā: ⁊ ita papa confirmat oēs metropolitanos: vt. j. e. quanto. ⁊ cap. ſalonitane. x. c. diſt. quoniam. quod verū eſt cum non habent pmatem; ſed ei nullo medio ſubſunt: vt. j. e. cum longe. ⁊ J. diſt. proxi. qr per ambitiones. niſi velis dicere q eoipſo q qs recipit palliū a papa, intelligitur cōfirmari ab ipſo: immo ⁊ pleriqꝫ archiepi nō cē firmant nec cōſecrantur niſi a ſuis ſubditis: nec petit cōfirmatio a papa, ſed tm̄ pallium: vt dixi. De hoc. lj. diſt. q in aliquo.

Quāto. Caſus. Laurentio Mediolanē. archiepo mortuo. Conſtantinus diaconus electus eſt in eius locū vnanimi cōſenſu a clericis: q ſupplicauerunt pape vt ipſuz cōfirmaret: Sz qr in petitiōe eoꝝ nō continebant clericoꝝ ſubſcriptiones ideo Grego. precipit Joā. ſubdiaco. vt genuā pficiſceretur: ⁊ volūtates Mediolanē. qui illic coacti barbarica ſeueritate detinebantur, inueſtigaret. ⁊ ſi oim̄ volūtates in electione illi⁹ pdurare cognoſceret, authoritate apoſtolica faceret ipſuz a ſuffraganeis conſecrari.

g Relatio. Ex hoc loco qdā dixerunt q electio poſſet variari vſqꝫ ad ſubſcriptionem: ſz poſt non: ar. j. q. vij ſaluberrimum. et xxvij. q. j. oēs femine. et arg. p eis ex̄ de cē. olim. Alij dicūt vſqꝫ ad ɔfirmationē eſſe ambulatoriā voluntatē eligētiū: vt ex̄ de preben. cū nō ignores. et ex eo q dicit hic pdurare. j. ea. ſalonitane. xxviij. diſ. đ ſyracuſane. lxxj. di. ſtudij. vnde ⁊ prio ra ſtipēdia retinet elect⁹ vſqꝫ ad cōfirmationē: vt ex̄ de elec. cū in cunctis. nec cogit inſcribere q excipit ɔ electū nō cōfirmatū: quia non deijcit ab obtēto, ſz ab obtinendo: vt ex̄ de accu. ſup his. Itē qr ante confirmationē nō renunciat elect⁹ epiſcopatui, cum adhuc nihil iuris ſit conſecutus: vt extra de tranſla. inter. Sed tu dicas q per conſenſum eligentiuz ius eſt acquiſitum electo; dum tamen ipſe conſentiat † vel conſentire velit: vt extra de electione. cum inter canonicos. in fine. Joannes. nec poſſunt poſt electionem variare; ſed ante publicationem ſcrutinij poſſunt: go. x.

Eccliaz a recipiens a laico, ē excōicandus.

† Scilz ab ipſo laico vel donatario nō vt a plato, puta qr ius dat pſonatus. nō eñ itelligo q pſcribatur ecclia quā de habeat a laico vt a plato ſz Lau.

‡ vt. j. e. ꝗ electione.

ij. ps.

Metropolitanos cōfirmare id quē ptinet.

Electo an ius acqrit p ɔſēſū eligentium.

† Intellige ſm id qđ hr ex li. vj. đ electio. ꝗꝫ ſit. Grego. x.

Elect⁹ qđ ius habet.

vt extra de elec. publicato. B. Si queras quale ius acquiritur electo per electionem, dico ꝙ ius prelature, et ius adminiſtrandi: ſed non exercitium prelature vel adminiſtrationis. per confirmationem enim nihil iuris noui acquiritur, ſed tantum exercitium: extra de preſcrip. paſtoralis. in fine. xvj. queſt. j. §. ecce. electio em̄ facit imperatorem: vt xciij. diſt. legimus. Sꝫ queritur vtrū per nominationem aliquid iuris acquirat nominato? videtur ꝙ ſic: vt. xvj. q. vij. cōtra ſanctorum. et. ij. q. vj. nominationes. ⁊ lxiij. diſt. placuit. ⁊ extra de electio. auditis. Arg. cōtra extra de elec. ꝙ ſicut et ca. innotuit. Dico ꝙ † ſi nominatio eſt tractatus precedēs electionem, per nominationem nihil iuris acquiritur. nam per talem nominationem exprimitur conſenſus de futuro: et eſt ſenſus, nomino talem id eſt, nomino eum eligendū: ſicut etiā aliqs eligitur in poſtulandum: vt extra de renun. poſt tranſlationē. §. ea. valentinianus. ſicut nō cōtrahitur matrimonium carnale per hec verba, nomino te in mulierem. ſed ſi per denominationem exprimitur conſenſus de preſenti, tunc denominato ius eſt acquiſitum: quia non refert quibus verbis quis exprimat conſenſum: vt. xxij. q. v. humane. maxime ſi conſuetudo eſt alicuius eccleſie ꝙ per talia verba celebretur electio: tunc in talibus ad communem intelligentiam verborum eſt recurrendū: vt extra de ſpon. ex literis. j. Quid de poſtulatione iuris ſit, dixi. §. lxj. di. §. ſed aliud. Sed quare reprobat hic electio propter defectum ſubſcriptionis? ſed intellige ꝙ hic non erant due partes preſentes, ‡ que ad minus debent eſſe in electione: ⁊ ideo in fraudem nolebant ſubſcribere, ne eorum paucitas reprehenderetur. vnde cum ab initio non fuerit conſenſus eorum legitimus, bene dicit papa ſi perdurat. ſic. §. xxviij. diſt. de ſyracuſane. et. xxxix. diſt. petrus. Sed videtur ꝙ non eſſet denuo requirendus eorum conſenſus: vt. ff. de ſer. ru. pre. per fundum. ſed illud non eſt ſimile: quia ſeruitus concedi poteſt ſeparatim: ſed electio debet eſſe communis: vt hic dicitur, et. §. e. c. j. ſed cum gratianus intelligat hoc ca. ꝙ conſenſus laicorum hic requirebatur: quare ergo dicit ſubſcripta relatione, cum laici non ſubſcribant? Uidetur tamē ꝙ ſubſcribant: vt. vij. q. j. ep̄s de loco. ⁊. j. q. vj. ſi quis autem epiſcopatū. Itē ſubſcriptio non eſt de electione, ſed de ſolennitate: vt. lxj. diſt. ep̄s.

Noīatio an tribuat aliqđ ius nominato

† Iſta etiā fuit h̄ ſentētia Hu. quā fouet gof. eꝛ̄ de trāſla. epi. c. ij. Archi.

‡ Al's gerontio.

‡ Ul' elegerāt indignū ſm̄ Ul. ⁊ B. qđ dic vt no. eꝛ̄ de poſtu. bo. ij. i glo. ideo dicit ⁊c.

telam pertinet omittamus, idcirco huius precepti authoritate ſuffultū genuā [a] te proficiſci neceſſe eſt: et q: illic multi mediolanēſium coacti barbarica [b] feritate conſiſtūt: eorum te volūtates oportet cōuocatis clericꝭ in cōmune perſcrutari: et ſi nulla eos diuerſitas ab electionis vnitate diſterminat: ſi qdē in predicto filio noſtro Conſtātino omniū volūtates atqꝫ ꝯſenſum ꝑdurare [c] cognoſcis: tunc eum a ꝓprijs ep̄is (ſicut antiquitatis mos exigit) cum noſtre authoritatis aſſenſu [d] ſolatiante et auxiliāte dn̄o facias ꝯſecrari: quatenus huiuſmodi ſeruata conſuetudine et apoſtolica ſedes ꝓpriū vigorē retineat, ⁊ a ſe ꝯceſſa alijs iura nō minuat. Itē Gelaſi⁹ papa philippo ⁊ gerūtino ‡ ep̄is.

In electione epiſcopi populus debet adeſſe.

Plebs diotrenſis data nobis petitione defleuit diu ſe ſine rectoris proprij gubernatiōe diſpergi: ac (ſicut aſſerit) is q̄ a vobis iam ꝓbat⁹ dicit, a paucis et tenuib⁹ [e] putatur elect⁹: cum ad vos pertineat vniuerſos aſſidua admonitione cōpellere vt oēs in vnū quē dignū ſacerdotio viderit, ⁊ ſine aliqua reprehēſione conſentiāt. Et ideo fratres chariſſimi diuerſos ex oīb⁹ [f] ſepedicti loci parochijs, ⁊ pb̄ros, ⁊ diaconos, ⁊ vniuerſaꝫ turbā [g] vos oportet ſepi⁹ ꝯuocare: q̄tenus nō ꝓut cuilibet libuerit, ſꝫ concordātib⁹ animis talem vobis admonētib⁹ [h] ſibi q̄rāt ſola diuinitatis attētione perſonā, quā nulla ꝯtrarietas a cōſtitutꝭ poſſit reuocare reſcriptis.

Item Stephan⁹ ep̄s ſeru⁹ ſeruorum dei Romano archiep̄o Rauennati.

De eodem.

Noſſe tuaꝫ fraternitatē volum⁹ ad nr̄as aures fore ꝑuētū, imolēſem [i] ep̄m ab ... ti repulſam.

a Genuam. Nota ꝙ vocantur abſentes a mediolano vſqꝫ ad genuam: ſed non vſqꝫ ad. xij. dietas: vt extra de elec. cum inter. Quid de hoc iuris ſit, dixi. vij. q. j. factus. extra de elec. in geneſi.

b Barbarica. Propter hoc verbum inducit magiſter ca. vt etiam conſenſus laicorū requiratur.

c Perdurare. Arg. ꝙ non eſt conſenſus niſi duret: vt de pe. diſt. j. diuortium. extra de verbo. ſigni. nam et ego. ff. de in rem verſo. ſi ꝓ patre. §. verſum.

d Aſſenſu. Hic habes ꝙ papa confirmat electionem metropolitani: vt dixi. §. ca. primo.

Plebs. Caſus. Uacāte eccleſia diotrēſi electus eſt ibi quidaꝫ a paucis et tenuibus, ceteris diſcordantibus: cuius electionem Philippus et Geruntius viſitatores illi⁹ eccleſie reprobauerūt. quod cum audiſſet Gelaſius, p̄cepit viſitatoribus vt omni turba clericorum ⁊ laicorū conuocata moneat eos talem perſonā eligere in prelatuꝫ que non poſſet pati repulſam.

e Et tenuib⁹. i. modice authoritatis. et ſic non tm̄ numerus, ſed etiā authoritas eligentiū conſideratur: arg. xix. di. in canonicis. Argu. ꝯ eꝛ̄ de elec. dudum.

f Ex omnibus. ergo in electione epiſcopi totus clerus ciuitatis intererit: vt hic, ⁊. j. c. obeuntibus. ⁊. viij. q. ō. j. licet. ſed verum eſt ꝙ intererunt ad conſentiendum, nō ad eligendum. vel interſunt ſi eſt conſuetudo longa. extra de cau. poſ. ⁊ ꝓprie. cum eccleſia.

g Turbam. hoc ca. et omnia que dicunt laicos vocari ad electionem, intelligit H. de patronis. Dic vt. §. in principio. huius diſtinc.

h Admonentibus. Ergo patet hic ꝙ viſitator nō eligit: vt dixi. lxj. diſt. obitum.

Noſſe. Caſus. Defuncto imolenſi epiſcopo vota populi ſe diuiſerunt in partes in electione ſucceſſoris. Unde precipit Stephanus archiepiſcopo rauennati vt clero et populo conuocato monente eo talis in epiſcopum eligatur, cui non poſſint canones obuiare. Dicit etiam ꝙ clericorum eſt eligere: populi vero conſentire.

i Imolēſem. tamē tēpore ſtephani nō erat imola ſedes ep̄alis: ſed iuxta in caſtro ſancti Caſſiani. † Et ſic eſt argu. ꝙ non vitiatur reſcriptum licet quis nominetur epiſcopus non nomine cathedre, ſed hoc ideo fecit quia

quia locus ille celebrior erat.
a ¶ Sepe. j. ea. ca. vlti. ⁊ j. viij. q. j. nec nouum.
b ¶ Clero ⁊ populo. Et nota verbū ſemel hic poſitum, equiuoce poni. ſic. xxviij. diſt. preſbyterum.
c ¶ Epiſcopos per emiliam. ¶ Emilia dicit̄ a rauenna vſq̧ ad placentiam.

Literas. ¶ Caſus. Julianꝰ epūs grumentinꝰ ſignificauit pelagio ꝙ clerus et populus marcellian. eccl'ie poſtulabat in epm̄ latinū diaconum ſuum. Papa vero reſcribit ꝙ gaudet ſi vult ipſum concedere. et deinde ſi poteſt electus occurrat ante paſcha, vt ⁊ tūc in ſabbato immediate poſt paſcha ordinetur.
d ¶ Omnes. hic colligitur ꝙ omnes conſentire debent in poſtulatione extranei: vt dici. ſ. lxj. diſt. nullus. et ideo dicit decreta. ꝙ poſtulatio non admittitur in diſcordia: vt extra de poſtul. pre. bone. quod tamen verū eſt ſm̄ diſtinctionē eius quod legitur extra de elect. ſcriptum eſt.
e ¶ Et vis. hic habes ꝙ clericꝰ alterius epi eſt poſtulandus: vt. lxj. diſt. §. ſed aliud. ⁊ ca. oſius. ⁊ laicus etiam eſt poſtulandus, vt ibi dicitur: ⁊ illegitimus: vt extra de elec. innotuit. Item hic habes ꝙ epūs nō cogitur dare poſtulatū: vt. lxxxv. diſt. florentinū. Nemo enim cogitur emancipare filium ſuum: vt inſtitu. qui. mo. ius pa. ſol. §. vlti. Sed pone ꝙ eligatur talis clericus, ⁊ epūs eius poſtea nō cōſentiat: nūquid iſti ſunt priuati electione, qꝛ elegerunt eū quem non poterant habere: vel nunquid conſenſus illius a quo erat poſtulandꝰ, cōfirmat electionē? ar. ꝙ nō cōfirmat, ex. e. e. auditis. Ar. ꝙ ſic, ex. e. e. ꝙ ſicut. ⁊ extra de iure pat. cura paſtoralis. Ad hoc dico ꝙ ſi eligit̄ in poſtulandū, † bene tenet talis electio: vt extra de renun. poſt tranſlationem. Uel dic ꝙ ſi elegerunt eo propoſito vt ſtatim debeat tenere electio, non ratificat̄ per ſequentem cōſenſum illius a quo eſſet poſtulandus. Si vero ſciebant electionē per ſe inualidā eſſe, ſed ſperabant ꝙ dn̄s papa eam ratam haberet: tūc ratificatione dn̄i pape confirmatur. ſic. ix. q. ij. lugdunenſis. Similem diſtinctionem facit lex. ff. de ſolu. ſi quis offerenti. Uel dic ꝙ non eſt inconueniens ſi clericus alienꝰ eligatur: quia talis primo debet eligi, ⁊ poſtea poſtulari: vt diti. lxj. diſt. §. ſed aliud. Item obijcitur: cum clericus cōtradicēte epiſcopo poſſit fieri monachꝰ: vt. xix. q. ij. c. j. ergo multo fortius poteſt ꝓmoueri ad epiſcopale regimen, cum ille tranſeat pro priuata vtilitate: iſte pro communi, que preiudicat priuate: vt. vij. q. j. ſcias. ⁊. viij. q. j. in ſcripturis. extra de poſtu. bone. j. Rn̄. monachꝰ trāſit ad locum deiectionis vbi nulla preſumitur ambitio: hic vero preſumitur ambitio ex eo ꝙ nolēte epo vltro ſe ingerit, qui potiꝰ trahi deberet: vt. viij. q. j. ſciendum. † ma le tamen facit epūs ſi eū abſq̧ iuſtitia negat: vt. vij. q. j. oīs qui. ⁊ per ſuperiorem cogi poteſt: argu. extra de iure pat. nullus.

† Electio vel poſtulatio de clerico alterius facta erit vacua ipſo iure, niſi ſtatim poſtulet. † Idē ſimpliciter ſi ſim- plicter eligit: vt ſatis pꝫ. lxj. diſt. eleccio nis. et de elec. eccl'ia. ſ. lxj. c. ii. c. ꝙ ſit.

hac luce migraſſe: in cuius ſucceſſoris electione ppl'i diuiſionem ꝑueniſſe audiuimꝰ: qđ qꝛ ſepeᵃ cōtingere ſolet querentibus ſingulis q̄ ſua ſunt, nō que Jeſu Chriſti: non adeo miramur. Uerūtn̄ in hoc tuā plurimū opꝫ adhiberi ſolicitudinē, vt cōuocato cleroᵇ ⁊ ppl'o talis ibi eligat̄ ꝑ dei miam, cui ſacri nō obuiēt canones. Sacerdotū quippe eſt electio, et fidelis ppl'i cōſenſus adhibēdꝰ eſt: qꝛ docēdꝰ eſt ppl's, nō ſequēdꝰ.

Itē Nicolaꝰ papa Jo. Rauēnati archiepo. ¶ De eodem.

Epiſcopos per emiliamᶜ non conſecres, niſi poſt electionem vel conſenſum cleri ⁊ populi.

Itē Pelagius papa Juliano epo Grumētino. ¶ De eodē.

Literas charitatis tue ſuſcepimꝰ qbus ſignificas latinū diaconē tuū ad epatum eccl'ie Marcellianenſis a clero ⁊ oibꝰ qui illic cōueniunt: poſtulari hoc itaq̧ dicimꝰ: vt ſi oēsᵈ eum eligunt, ⁊ visᵉ eum concedere: gratū nobis eſſe cognoſce: et ſi poteſt ante diem ſanctum feſtinet occurrere, vt vel ſabbato ipſo noct̄ magne poſt baptiſmū cum dei gratia valeat ordinari.

Idē laurētio epo cētūcellēſi. ¶ Sacra pricipis authoritas ordinandis eſt neceſſaria.

Principaliᶠ deuotiſſimorum militū qui illic in ciuitate centūcellenſi conſiſtunt relatione ad nos directa, ſacram epiſtolā inſinuant ſe Clemētiſſimi principisᵍ impetraſſe, qui eis preſbyterū, diaconē, ⁊ ſubdiaconē fieri debere precipit. Jdeo hortamur dilectionem tuam vt perſonas ipſas videas: et diligenter requiras ne aliquid contra canones cōmiſiſſent: et ſi eas inculpabiles repereris, et vite ipſorum laudabile teſtimonium videris: veniente medianaʰ ſeptimana paſche (ſi dominꝰ voluerit ⁊ ſi vixerimusⁱ) vnumquēq̧ per

Principali. ¶ Caſus. Milites centū cellēſes impetrauerunt reſcriptū a principe: in quo dabat eis licentiam vt in eccleſia centūcellēſi ordinaret̄ vnꝰ preſbyter ⁊ vnus diaconꝰ ⁊ ſubdiaconus: qđ cum pape ſignificaſſet: precepit laurentio epiſcopo vt ſi perſonas illas inculpabiles inueniret, et bone vite, et laudabilis teſtimonij: adueniente mediana hebdomada vnumquēq̧ per prefata officia promoueret. Et dicit h. ꝙ iſta iiij. c. intelliguntur de eccleſijs in quibus imperator habebat iuſpatronatus: vel iſti erant curiales qui poſtulati fuerunt ab imperatore. ¶ Nota ꝙ iſta tria ſequentia ca. ſcilꝫ reatina. nobis. ⁊ lectis. de vno ⁊ eodem clerico loquuntur. ſcꝫ colono: ⁊ illud ca. lectis. precedit alia duo cap. ⁊ primo debet eligi ſcd̄m naturam rei geſte.
f ¶ Principali. Ex. c. iſto ⁊ ſeq. dicit h. patronum debere eligere cum alijs in eccleſia conuentuali. Alij dicunt ꝙ eccleſia epiſcopalis non habet patronum.
g ¶ Principis. Sed quare petebatur iſtud ab imperatore? quia forte iſti curiales erant, vel forte patronus erat. Et ita eſt arg. ꝙ patronus non tantum prelatū, ſed etiam ſubdiaconum ⁊ diaconum poteſt inſtituere: arg. xviij. q. ij. eleutherius. xvj. q. ij. ſi quis epoꝝ. in authen. de ſan. epi. §. ſi quis oratorij domū. coll'. ix. ⁊ extra de fili. preſ. ex trāſmiſſa. dum tamen hoc fiat cum conſenſu prelati: vt extra. e. tit. propoſuit. Sed verius credo hoc ſpectare ad ipſum ‡ prelatū vt ipſe poſſit miniſtros preficere quos velit: vt extra de iure patro. poſtulaſti. Quid iuris habeat in electione patronꝰ, dicit decret. extra de iure pat. nobis. B.
h ¶ Mediana ſeptimana. ſcilicet cum cantatur ſitientes. Joan.
i ¶ Si vixerimus. ſi habes vixeritis, planum eſt. ſi habes vixerimꝰ, eſt ar. ꝙ mādatū ⁊ ꝓceptū morte mādan-

† Et ca. epatū. j. q. vj. ſicut. C de epi. et cle. ſi quēq̄. ſm̄ Jo. de fan. q̄ ſeq̄t hec oīa ſupra dicta.

‡ Iſtā ſniam ſeq̄t h. xvj. q. vij. decreuimꝰ. vbi dicit. Nō credo ꝙ patronus debꝫ eligere niſi prelatū vel intereſſe electioni niſi prelati. Archi.

De tis re integra ſoluit. ex de offi. delega. gratū. Joā. hoc. j. xiij. q. j. c. vl. dic vt ibi.

Reatina. ¶ Caſus. Leo papa premiſſo ſalutationis alloquio rogauit imperatorē lotharium et ludouicum vt eccleſiā reatinā dudū deſtitutā paſtore cōcederet gubernādā colono diacono: quod ſi nollet facere, concederet ei tuſculanam eccleſiam que diu vacauit: vt conſecratus deo et ſibi gratias agere poſſit.

¶ Caſus. Defūcto metropolitano oēs ſuffraganei debēt ad ſedē archiepiſcopalē conuenire, vt oīm ciuiū ⁊ clericorum voluntate diſcuſſa, ex preſbyteris vel diaconibus eiuſdē eccl'ie optimus ordinetur.

officia que predixim⁹, non differas promouere.

Item Leo. iiij. Lothario et lodouico auguſtis.

¶ Papa rogat auguſtum vt reatinā eccleſiā cuidam electo dignetur concedere.

Reatina[a] eccleſia que ꝑ tot tēpoꝝ ſpatia paſtoralib⁹ curis deſtituta conſiſtit: dignū eſt vt brachio amplitudinis veſtre ſubleuetur, ac gubernationis regimine protegatur. Unde ſalutatiōis alloquio premiſſo veſtrā manſuetudinē deprecamur quatenus colono humili diacono eandem eccleſiam ad regendū cōcedere dignemini: vt veſtra licētia[b] accepta[c] ibidē deo adiuuāte eū conſecrare valeam⁹ epiſcopū. Sin autē in p̄dicta eccleſia noluceritis vt preficiat epus, tuſculanam eccleſiā que viduata exiſtit, illi vr̄a ſerenitas dignetur cōcedere: vt conſecratus a noſtro preſulatu, deo omnipotenti veſtroq̃ imperio grates[d] peragere valeat.

Item Rite comitiſſe.

¶ Regio precepto ab apoſtolico Colonus reatine eccleſie ordinatur epiſcopus.

Nobis dominus[e] imperator et imperatrix per ſuas epiſtolas dixerunt vt Colonū in Reatina eccleſia q̄ paſtoris officio per longa iam tēpora deſtituta videbatur, epiſcopum facere deberemus: ſicut et fecimus.

Itē ſtepha. Guidoni comiti.

¶ Imperatoris epiſtola in electionis confirmatione deſideratur.

Lect⁹ ſagacitatis veſtre apicibus, ꝙ defuncto eccleſie reatine antiſtite cleruz et plebem eiuſdem elegiſſe ſibi futurum antiſtitem, et a nobis conſecrandū veſtro ſtudio directū eſſe, ne ipſa eccleſia diu[f] ſine proprio conſtet paſtore, fatebantur: nos de obitu prioris dolentes, nunc ipſum electum vnanimitate, et canonica ipſi⁹ eccleſie electione: vt mandaſtis, tā citiſſime ordinare omiſimus, eo ꝙ imperialē nobis (vt mos eſt) abſolutionis minime detulerit epiſtolam: pro qua ſcilicet re ambiguuz eſt nobis: ideo voluntati veſtre in hoc parere diſtulimus, ne anguſtalis animus duriſſime hoc quocunq̃ modo perciperet. Sed ſcientes eccleſiaz dei ſine ꝓprio diu paſtore non debere conſiſtere: glorie veſtre mandamus (quoniam aliter nos agere non debuim⁹) vt a veſtra ſolertia imperiali (vt priſca cōſuetudo dictat) percepta licentia, ⁊ nobis quemadmodum vos ſcire credim⁹, imperatoria directa epiſtola, tunc voluntati veſtre de hoc parebimus: eundemq̃ electum domino adiuuāte conſecrabim⁹: qd̓ chariſſime fili moleſte nullo modo ſuſcipias.

Item Leo papa.

¶ Clericorum ⁊ ciuium voluntate metropolitanus eſt ordinandus.

Metropolitano defūcto: cū in loco ei⁹ alius fuerit ſubrogandus: prouinciales epi ad ciuitatem metropolim[g] conuenire debent: vt omnium clericorum atq̃ ciuium voluntate diſcuſſa, ex pbr̄is[h] eiuſdē eccleſie vel diaconibus[i] optimus[k] ordinetur.

Itē Iſidor⁹ in lib. officiorū.

¶ Cum clero ⁊ populo, archipreſbyteri fiat electio.

Si in plebib⁹ archipreſbyteri obierint, aut pro aliquo reatu exinde eiecti fuerint: archidiaconus cōcitati⁹ ꝑ-

a ¶ Reatina. hoc ca. ⁊ duo ſequentia loquuntur in eadē materia.

b ¶ Licentia. conſenſ⁹ principis eſt requirēd⁹ electione celebrata: vt extra de elec. ꝙ ſicut. niſi aliud ſuad. at ſcandaluz: extra eo. q2. vel preſcripta conſuetudo vt ex̄ de iure pat. nobis.

c ¶ Accepta. xvj. q. vij. decernim⁹.

d ¶ Grates. ſpūales, non carnales: j. q. j. filiū. hoc enim eſſet ſimonia: vt. j. q. j. ſunt nonnulli. ⁊ qō. ij. ſicut. Immo videtur ꝙ non ſit ſimonia, dūmodo ex poſtfacto mereſit ſine aliqua ambitione petētis. j. queſtio. ij. ſicut epm.

Nobis. ¶ Caſus patet in ſummario.

e ¶ Dn̄s imperator. ex humilitate hoc fecit: cum ipſe ſit filius eccleſie: vt xcvj. diſtinct. ſi imperator.

Lectis.

f ¶ Diu. i. vltra tres menſes: vt. l. diſtinc. poſtq̃. niſi cauſa neceſſitatis vt. lxxv. diſt. quoniam. ⁊. vij. q. j. cōſtitutum. Et ita reſtringitur quandoq̃ vaga ſignificatio alicuius verbi: vt. lxv. diſtin. de perſona.

Metropolitano defuncto,

Principis conſenſus eſt electiōe celebrata reqren-dus.

Idez notatū eſt. ẜ. e. i ſuma. dic ꝙ ius eligēdi in collegiata eccleſia non cadit in laicū, ſecus in parochia. xvj. q. j. in parochia. et q. vij. decernimus. Archi.

Ad hoc. ẜ. lxj. diſt. oſi⁹. ca. bene. et ibi de hoc. ex̄ de elec. ne ꝑ defectu.

g ¶ Ad ciuitatē metropolim. ibi eſt conſecrandus metropolitan⁹: vt lj. di. qui in aliquo. Et eſt ar. hic ꝙ prouinciales epi intererunt electioni metropolitani: vt. ẜ. ea. valētinianus.

h ¶ Ex preſbyteris. preſbyterū premittit. q̄ eſt prior eſt in ordine, erit prior in electione. Ar. lxxv. diſtin. c. vlti. ⁊ lxj. diſt. ſtatuim⁹. vnde hec dictio vl' non dat illis optionem ſic vel ſic eligēdi: ſed ordo verborum oſtendit quo ordine debeant eligere. ſic. j. de conſe, diſt. ij. in chriſto. ẜ. et optime hoc dicit ff. ad treb. l. heredes, in fi.

i ¶ Vel diaconibus. hodie ex ſubdiaconibus pōt eligi. extra de eta. et quali. a multis.

k ¶ Optimus. ſ. in authē. de monachis. ẜ. ordinationem. col. j. Sed qs dicetur optimus? qui et principalem locum tenet. quod eñ per ſuperabundantiā dicitur, vni ſoli conuenit: vt. ff. de verbo. obli. vbi autē non apparet. j. rn̄. ff. d̓ edi. edic. ſi quis venditor. ẜ. vl ti. Qualiter iſtud intelligatur, muenies. viij. q. j. lz.

Si in plebib⁹. ¶ Caſus. Iſidorus docet hic ꝙ ad officium archidiaconi pertinet vt defuncto vel depoſito archipreſbytero alicuius loci archidiaconus illuc vadat, et a clero et populo faciat electionē fieri: ⁊ ipſaz

ficiſcatur[a] illuc: ⁊ cum clericis ⁊ populis ipſi⁹ plebis electionẽ faciat: quaten⁹ dignus paſtor domui dei conſtituatur: ⁊ dum ordinatur, eius puidentia ipſa plebs cuſtodiatur.

Item ex geſtis Romanorum pontificum.

¶ Electus in romanũ pontificem non ordinetur, niſi eius decretum imperatori primus preſentetur.

Agatho natione ſicul⁹: cu⁹ legatione fungẽs Joãnes epiſcopus Portuenſis dominico die octauo paſche in ecclia ſctẽ Sophie publicas miſſas coram principe et patriarcha latĩe celebrauit: hic ſuſcepit ab illo diualẽ id eſt regiã epiſtolã ſm ſuã poſtulationẽ: p quã relevata eſt quãtitas pecunie que ſolita[b] erat dari pro ordinatione pontificis faciẽda: ſic tamẽ, vt ſi contigerit poſt eius trãſitum electionem fieri: non debeat ordinari qui elect⁹ fuerit, niſi pri⁹ decretũ generale ĩtroducatur in regiã vrbẽ ſm antiquã conſuetudinẽ: vt cum eorum conſcientia et iuſſione debeat ordinatio proſperari. Item Uitalianus natione ſignenſis direxit reſpõſales ſuos cũ ſynodica epiſtola iuxta cõſuetudinẽ ĩ regiã vrbẽ apd piiſſimos principes, ſignificans de ordinatione ſua.

Itẽ ex hiſtoria eccleſiaſtica.

¶ Imperator ius habet eligendi pontificem.

Adrianus papa romaz venire Carolũ regem ad defendendas[c] res eccleſie poſtulauit. Carolus vero romã veniẽs Papiã obſedit: ibiq; relicto exercitu, in ſancta reſurrectione ab Adriano papa rome honorifice ſuſcept⁹ eſt. poſt ſanctã reſurrectionem reuerſus Papiã, cepit Deſideriũ regẽ: deinde romã reuerſus conſtituit ibi ſynodũ cum adriano papa ĩ patriarchatu lateranenſi, in eccleſia ſcti ſaluatoris: que ſynodus celebrata eſt a.cliij. epiſcopis religioſis ⁊ abbatib⁹. Adrianus aũt papa cũ vniuerſa ſynodo tradiderunt Carolo ius et poteſtatẽ eligẽdi pontificẽ, ⁊ ordinãdi apoſtolicã ſedẽ: dignitatẽ quoq; patriciat⁹[d] ei cõceſſerunt. Inſuper archiepõs et epiſcopos p ſingulas[e] prouincias ab eo inueſtituram accipere definiuit: vt niſi a rege laudet ⁊ inueſtiatur epõs, a nemine cõſecretur: ⁊ quicũq; cõtra hoc decretum ageret, anathematis vinculo eũ innodauit: ⁊ niſi reſipiſceret, bona ei⁹ publicari[f] precepit.

plebem regat donec archipreſbyter ibi ordinetur.
a ¶ Proficiſcatur. ſpeciali authoritate epũalãs non liceret: † vt ex de offi. archidia. cum ſatis. niſi hoc habeat de cõſuetudine preſcripta. et ſic intelligo extra de exceſ. prela. ad hoc. ⁊ extra de appel. bone. ⁊ extra de iſtit. cum veniſſent. Quid tñ de hoc iuris ſit, dici. xxv. diſtinc. perlectis.

Agatho ¶ Caſus. Conſuetudo erat q; electio pape ſubſcripta repſentaretur imperatori cõſtantinopoli. ⁊ tunc tẽporis elect⁹ dabat quãdã ſummã pecunie imperatori. ad quam ſummaz releuandam miſit agatho Joannem epm portueñ. conſtãtinopolim: qui in octaua paſche ĩ eccleſia ſancte Sophie latine miſſam coram patriarcha ⁊ principe celebrauit: ⁊ ad ſuam poſtulationem accepit imperiale reſcriptuz per quod ſolita q̃titas eſt ei relaxata: ita tamẽ vt electio pontificis imꝑatori ſemper repſentaretur vt cum imperatoris conſcientia et iuſſione pontificis ordinatio deberet pſpere fieri: ſicut factum fuit de Uitaliano cuius electio fuit preſentata ipſis principib⁹ ſicut conſuetudo erat.

b ¶ Que ſolita. Quilibet eñ epus dare conſueuit aliquid imperatori in electione ſua: vt. ĩ. ea. quia. dummodo reditus epiſcopales excederent duas libras auri: vt in auten. de ſan. epiſ. §. iiij. ⁊ forte tunc cum mos erat crimen non erat: ‡ vt. xxxij. q. iiij. obijciuntur. Sed nõne imperator commiſit ſimoniam relaxando illud ius ſub hac conditione vt conſenſus eius requiratur in electione? Sed dic q; nõ, q; prius vtrũq; ius habuit: vnde modo alterum potuit ‡ remittere. ideo autem petijt a papa hanc conſuetudinem tolli, quia continebat ſpeciẽ mali: vt. j. q. j. emendari.

Adrianus. ¶ Caſus. Deſiderius rex morabatur Papie: qui totam italiam ſtimulauit: propter quẽ repellendum Adrianus papa fecit Carolum venire: qui papie dimiſſo exercitu, Romam iuit: ibiq; honorifice receptus, papiam redijt: et tandiu eam obſedit donec deſideriuz regem cepit. Deinde Romam reuerſus, ſynodum congregauit: vbi adrianus cum centumquinquagintatribus epiſcopis dedit Carolo poteſtatem eligẽdi papam, et ordinandi ſedem apoſtolicam, et confirmãdi omes epiſcopos ⁊ archiepiſcopos per prouincias. ⁊ quicũq; contra hoc priuilegiũ veniret, anathema eſſet: ⁊ niſi reſipiſceret, bona eius publicari pcepit.

c ¶ Defendẽdas ad hoc tenent oẽs principes: vt. xxiij. q. v. principes. ⁊ ſi nollent eam defendere, poſſunt excõmunicari. xxiij. q̃ſtio. v. adminiſtratores. Jo.

d ¶ Patriciatus. vt puniret crimina. et ſecundũ hoc poteſt intelligi. ij. queſtio. vj. omnis oppreſſus. Et ita iudex eccleſiaſtic⁹ alij poteſt cõmittere cauſam ſanguinis. Uel ĩtellige q; eſt aduocatus rome: vt extra de electione. capi. venerabilem.

e ¶ Per ſingulas. Ergo in francia et in Hiſpania. vnus eſt eñ imperator: vt. vij. q. j. ĩ apib⁹. quod concedo niſi probẽt ſe exẽptos ab imperatore: vt xxiij. queſtiõe. viij. §. ecce. vnde adhuc de capite ſuo dabunt tributum imperatori omes, cum non probent ſe exemptos ab imperatore: vt. ff. de cenſi. l. vlti. ſi enim dicunt ſe non ſubeſſe romano imperio, per conſequens dicunt ſe non habere aliquid proprij: vt ſupra diſtinctione. j. ius quiritũ. fateamur † ergo imperatorem eſſe dominum mundi: vt. ff. ad legẽ rho. deprecatio. Obſtat ‡ q; reges Hiſpanie cum non ſubeſſent imperio, regnum ab hoſtium faucibus eruerunt.

f ¶ Publicari. Hic eccleſia publicat bona laicorum: et quandoq; deponit laicos a dignitatibus. xxxij. queſtione. v. preceptum. in fine. Uel dic q; hic docet eccleſia quid fieri debeat. ſic. xxiij. queſtio. iij. de illicita. ⁊. v. queſtio. vlti. delatori.

† Arg. op. xc. iiij. diſt. ca. viij. in fi. de ...

† Iſtã gloſ. ſequũtur Cynus Bart. ⁊ Bal. ſa. li. et iaſ. ĩ. l. j. col. ij. C. de ſũ. tri.

‡ Adde h an reges frãcie ſubijciãtur iperio: glo. ĩ. c. j. in pñ. de pac. iur. fir. tenet q; ſic. Cõter tñ tenet contrariũ p text. ĩ. c. p venerabilẽ. ex q̃ fi. ſint le. Spe. in ti. d appell. §. nũc tractem⁹. in prin. Bar. ĩ. l. hoſtes. ĩ ij. col. ff. d capt. ⁊ Bal. ĩ d. c. j. de pac. iu. fir. reprobata ibi glo. ⁊ ẽt ibi põit and. de yſer. Itẽ pro hoc adde con. cor. in apoſti. ad Jaſo. ĩ. l. j. C. d ſũ. tri.

In ſynodo. ¶ Caſus. Hic dicitur ꝙ ſicut Adrianus conceſſit priuilegium Carolo, ita Leo papa in ſynodo Rome congregata cõceſſit idem priuilegium Ottoni primo regi Theutonicorũ et eius ſucceſſoribus, vt ipſe eligat ſibi ſucceſſorem, ⁊ ordinet Romanum pontificem, ⁊ epiſcopos et archiepiſcopos vt ab eo inueſtituram accipiant: niſi aliquorum inueſtituram conceſſerit romanis pontificibus vel archiepiſcopis: ⁊ q̇ contra venerit, decreuit excommunicationi ſubiacere: et niſi reſipiſceret, irreuocabiliter exulare: vel ſi laicus eſt, vltimo ſupplicio affici.

a ¶ Cõfirmam⁹. Argu. ꝙ idem poteſt dare et confirmare. xxiij. diſti. in nomine. ⁊ extra de electi. cum inter. Arg. contra extra de fide inſtru. cap. iter dilectos. † Dic ꝙ non poteſt eodẽ reſpectu, ſʒ diuerſis: vt in dicto cap. cum inter. et. ff. de iuriſdi. om. iudi. et q̄r. quãdoqꝫ etiam dicitur dare, id eſt datum oſtendere: vt. xxiij. q. v. §. hic notãdum. ff. de teſta. heredes. §. ſi quid.

b ¶ Primo. Non dicas primo regi, ſed primo Ottoni, id eſt ante quẽ nullus ali⁹ fuit. ſic extra de verborũ ſignifi. ioſeph. et. ff. de verborꝫ ſignifi. proximus.

c ¶ Succeſſorẽ. Hoc ſpeciale fuit contra id. viij. q. j. moyſes. ſic. vij. q. j. petiſti. Hic patet ꝙ maximam habet poteſtatem papa circa imperium. Sed dic ꝙ tantũ in Italia permittit ei facere ſucceſſorem.

d ¶ Ac per hoc. quaſi dicat: ex quo in romana eccleſia hoc ꝑmittitur, ergo ⁊ in minoribus. Et eſt argu. ꝙ idem iuris eſt in membris, q̃ð in capite: vt. xvj. q. ij. c. j. xij. q. ij. cognouimus. ⁊. q. j. precipimus. ⁊. j. qõ. iij. ſi quis epiſcopus. xxiiij. q. j. rogamus.

e ¶ Conceſſit. Videtur ergo ꝙ impator poſſit dare priuilegium libertatis: vt ex̃ de reſti. in integ. auditis.

f ¶ Sit patricius. Et ſic papa dat hic gladij poteſtatem: cuius tamen exercitium ipſe non habet. Joã. extra de elec. ſuffraganeis. B.

† Ibi diſtinguit̃ vtrũ eſſet ibi donatinũ vel ↄfirmatiuum. nam nõ p̄t donare ſi iaʒ donatũ erat vt i. hac decre. i. ſi. inſti. de don̄. circa finẽ. nec idẽ dare et ↄfirmare ſiľ et ſemel niſi oñdat̃ conceſſio ꝑncipalis ꝑmo ff. de iuriſ. om. iudi. l. ⁊ q̄r. Ar.

Papa dat gladij ptãtem.

Item Leo papa.

¶ Electio romani pontificis ad ius pertinet imperatoris.

In ſynodo congregata rome in eccľia ſcti Saluatoris ad exemplũ bti adriani apoſtolice ſedis antiſtitis, q̇ domino Carolo victorioſiſſimo regi Francorꝫ ac Longobardorꝫ patriciatus dignitatẽ ac ordinationem apľice ſedis, et inueſtiturã epiſcoporꝫ conceſſit: Ego quoqꝫ Leo ſeruus ſeruorꝫ dei ep̄us cũ toto clero ac romano ppľo cõſtituimus et cõfirmamus [a] ⁊ corroboramus, et per noſtrã apoſtolicã authoritatẽ concedimus atqꝫ largimur dño Ottoni primo [b] regi theutonicorũ eiuſqꝫ ſucceſſoribus huius regni Italie in perpetuum facultatem eligendi ſucceſſorem [c] atqꝫ ſumme ſedis apľice pontificẽ ordinãdi: ac ꝑ hoc [d] archiep̄os ſeu ep̄os, vt ipſi ab eo inueſtituram accipiant et cõſecrationẽ vñ debent: exceptis his quos impator pontificibus ⁊ archiep̄is cõceſſit [e]: ⁊ vt nemo deinceps cuiuſcũqꝫ dignitatis vel religionis, eligendi vel patricium vel põtificem ſumme ſedis apľice, aut quẽcunqꝫ ep̄m ordinandi habeat facultatem abſqꝫ conſenſu ipſius impatoris. q̃ð tamen fiat abſqꝫ omni pecunia: et vt ipſe ſit patrici⁹ [f] et rex. Quod ſi a clero et populo quis eligatur epiſcopus: niſi a ſupradicto rege laudetur et inueſtiatur, non conſecretur. Si quis contra hanc apoſtolicam [g] authoritatem aliquid molietur, hunc excommunicationi ſubiacere decernimus: ⁊ niſi reſipuerit, irreuocabili exilio [h] puniri, vel vltimis ſupplicijs affici [i].

Item Gregorius.

¶ Precepto principũ marimo remittitur quod abſqꝫ authoritate apoſtolica ordinat̃.

Salonitane ciuitatꝭ ep̄s me neſciente ac reſponſali meo ordinatus eſt: ⁊ facta eſt res que ſub nullis anterioribus pŕicipibus euenit. Quod ego audiẽs, ad eũdem preuaricatorem qui inordinate ordinatus eſt, ꝓtinus miſi, vt oĩno miſſarum ſolennia celebrare nullo mõ preſumeret, niſi pri⁹ a ſereniſſimis dominis cognoſcerem ſi hoc fieri ipſi iuſſiſſent [k]: q̃ð ei ſub excõmunicationis [l] interpoſitione mãdaui: q̇ contempto me atqꝫ deſpecto, in audacia quorũdam ſecularium hoĩm (quibus denudata ſua eccleſia, premia multa prebere dicit̃) nũc vſqꝫ miſſas facere p̄ſumit, atqꝫ ad me venire ſ̄m iuſſionem dominorꝫ

g ¶ Apoſtolicam. Sed nunquid papa poſſet ei poteſtatem dare vt deponeret ipſum? ſic, in hereſi: ⁊ de conſenſu cardinalium: immo in omnibus ſe poteſt ſubijcere ei: vt. ij. q. vij. nos ſi.

h ¶ Exilio. Not. eccleſiam poſſe aliquem mittere in exilium: vt. iij. qõ. iiij. hi qui.

i ¶ Affici. Cum hec priuilegia fuerint oĩbus ſucceſſoribus data, quare non vtũtur eis? Rñ. q̇a imperatores eis renunciauerunt: vt. j. ea. tibi. Item quia per abuſum ea perdiderunt: vt. j. ea. §. veruʒ. Item q̇r ex cauſa fuerunt eis conceſſa. vnde ceſſante cã ipſa ceſſauerunt: vt. j. q. vij. quod ꝓ remedio. Nec ob. quod hic dicitur de ſucceſſoribus: quia hoc intelligendum eſt de illis ſucceſſoribus qui hoc impetrare poſſint: vt xxiij. di. in noĩe.

Salonitane. ¶ Caſ⁹. Maximus dicebatur i quatuor deliquiſſe. Primo q̇a per ſimoniam archiepiſcopatum Salonitane ciuitatis acquiſierat. Secundo q̇r ordinat⁹ fuerat papa irrequiſito, vel eius reſponſali. Tertio q̇a contra excommunicationem a papa latam ſub conditione ſi diuina celebraret, eo ꝙ ſic fuerat ordinat⁹, miſſas cantare p̄ſumpſit audacia quorũdam ſecularium, quibus multa premia ſua eccleſia ſpoliata dare dicebatur. Quarto ꝙ fornicationis vitio laborabat. Sed ad preces principum Conſtantinopolitane ciuitatis, ratam habuit eius ordinationeʒ. Alia vero mala illius indiſcuſſa relinquere noluit: ideoqꝫ precepit ſibi vt romam venire non differat: et ſi non venerit, diſtrictione canonica ferietur.

k ¶ Juſſiſſent. Argu. ꝙ authoritas maioris excuſat: vt. xiij. q. v. dixit. xxviij. diſt. diaconi. xxiij. q. v. miles. Argu. ↄtra. xij. q. ij. quicunqꝫ. et. xvj. q. j. in canonibus. Joã. Solu. in malo nulli eſt obediendum: nec aliquis excuſatur: vt. xj. q. iij. ſi dominus. B.

l ¶ Sub excõmunicationis. Ex hoc videt̃ ꝙ per talia lo.

verba fiat excommunicatio cum ſic dicitur, precipio tibi hoc ſub pena excōmunicationis. Et eſt arg. ad idem extra de eo qui ot.fur.rece.c.j. Argu. contra extra de iure patr.relatuʒ.in fi. ꝛ de ſagittarijs.ca.vno. vbi de hoc h. dicit ꝙ ſi talis prohibitio fiat a canone, non fit excommunicatio per illa verba: vt.xxx.diſ.per totum. ſecus ſi ab homine: ‡ quia canon mitius agit ꝗ̄ hō: vt.xxvj.q.vij. alligāt.et.ff.de arbi.celſus. Alij dicūt ꝙ refert an deſiniendo illa verba proferātur: vt tūc per ea fiat excommunicatio. an conſtituēdo ius: et tūc non fiat excommunicatio per illa verba. Sed hec veritas eſt, ꝙ illa verba non habent vim ſententie, ſed tantum comminatio=nis: vt.C.cōmina. epiſtolas.per totū. Hoc autem ſciasꝙ ſub conditione poteſt quis excōmunicari et taliter hic intelligo latā ſentētiam. vnde exiſtente conditione ligat excommunicatio, ꝛ non prius: et tamē a tali excommunicatione poteſt appellari: licet h. contrarium ſcripſerit: vt extra de pa. preterea.ij.et hoc ideo quia excommunicatio tunc non trahit ſecum ſuam executionem: quia non cedit nec venit dies ante exiſtentem conditionem: vt.ff.de verbo.ſig.cedere. Sed quid ſi excommunicans moritur priuſꝗ̄ exiſtat conditio? tunc dico excōmunicatum quando extat conditio: et ita aliquis excōmunicatur a mortuo. ‡ Utrum autē conditione exiſtente intelligatur retro fuiſſe excommunicatus, per id quod legitur.ff. qui po.in pigno.ha.l. potior.ff.de manumiſ.teſta.neratius. Uel tantum a tēpore conditionis extantis, per id quod eſt.ff.de edili.edic.bouem.§.ſi ſub conditione. diſputationi relinquo. Joan. Ego credo ꝙ a die exiſtentis conditionis, per decre.illam, preterea extra de ap. B.

a ❡ Obediens. hoc dicit ex humilitate, quia ei precipere non poterant. h.

b ❡ Relaxaui. No. epm remittere poſſe que ad ipſum ſpectant, nō que ad deum: † arg.xxiij.q.iiij.ſi is qui prelatus. Sed nonne que fiunt in perſonā epi vel alterius prelati, fiūt in contēptum eccleſie, ꝛ ideo in deum? vtiqꝫ: ſed principaliter in prelatum. ꝫ.diſt.xlv. ꝛ qui emendat. et.xxiij.q.iiij.inter.

c ❡ Ac ſi me. Arg. ꝙ ratihabitio ſequens facit aliquid legitimum qđ ab initio factum fuit illegitime. ex̄ de iure patro, cura.xviij.q.ij.de monachis.ix.q.ij.lugdun.

d ❡ Cognoui.per auditū: vt.ij.q.v.ꝗ̄ſto.xxij.qō.v. hoc videtur.non tanꝗ̄ iudex.ij.q.j.§.quando.

Cum longe. ❡ Caſus. Cōſuetudo erat in hiſpania ꝙ quotiens moriebatur epiſcopus, omnes epiſcopi comprouinciales congregabantur, vt regi de obitu preſulis ſignificarent. Sed qꝛ quādoqꝫ nunciorū impediebatur celeritas ita ꝙ ſine magno incommodo electio principis nō valebat expectari: et ſi recederent, oportebat eos iterū conuenire ad conſecrationem electi et ſic eis difficultas maxima incumbebat: ſimiliter ꝛ regi imminebat difficultas, cū alijs negotijs impeditus non poſſet tam cito conſulto epiſcoporum reſpondere: quod conſultū numeroſa neceſſitas expectabat: iō placuit omnibus epis hiſpanie, vt archiepis toletanus haberet poteſtatē cōfirmādi ꝛ ordinandi in quibuſlibet ꝓuincijs epos: quos regalis ptās eligat ſaluo priuilegio cuiuſlibet prouincie: ita tamen vt quicūꝗ̄ fuerit ordinat⁹, poſt ſuam ordinationeꝫ infra ſpatiū trium menſium proprio archiepō ſe preſentet.

noluit. Ego autē preceptioni pietatis † eoꝝ obediēs [a], eidē Maximo q̄ me neſciente ordinat⁹ eſt: hoc ꝙ in ordinatione ſua me, vel ſponſalē meū ꝑtermittere ꝑſumpſit: ita ex corde relaxaui [b], acſi me [c] authore fuerit ordinatus: alia vero illius peruerſa, ſcilicꝫ mala corporalia que cognoui [d], vel quia cum pecunia eſt elect⁹, vel ꝙ excōmunicatus miſſas facere preſumpſit: ꝓpter deum irreq̄ſita preterire nō poſſum: ꝛ ſi ad me venire diu diſtulerit, exercere in eo diſtrictionem canonicam nullo modo ceſſabo.

Item ex concilio Toletano.

❡ In electione epoꝝ, principis deſideratur aſſenſus.

Cum longe lateqꝫ diffuſo tractu terrarū ꝯmeātiū impedit celeritas nunciorꝫ quo aut nequeat regibus audientibus decedentis preſulis trāſitus notificari, aut de ſucceſſore moriētis epiſcopi libera principis electio expectari: naſcitur ſepe aut noſtro ordini de relatione talium difficultas aut regie poteſtati [e] dum cōſultū veſtrū ſubrogādis pōtificibus ſuſtinet, numeroſa neceſſitas. Unde placuit oib⁹ pontificib⁹ Hiſpanie atqꝫ Gallicie [f], vt ſaluo priuilegio [g] vniuſcuiuſqꝫ ꝓuincie, licitum maneat [h] deinceps Toletano pontifici quoſcūqꝫ regalis poteſtas elegerit, et iam dicti Toletani epi iudiciū dignos eſſe probauerit, in quibuſlibet prouincijs, et in precedentiū ſedibus preficere preſules, et decedētibus epiſcopis [i] eligere ſucceſſores, ita tamen vt quiſquis ille fuerit ordinatus, poſt ordinationis ſue tempus infra [k] trium menſium ſpatium metropolitani proprij preſentiam viſur⁹ accedat. Electiones quoqꝫ ſummorum pontificium atqꝫ aliorum infra preſulum quondam imperatoribus repreſentabantur: ſicut de electione beati Ambroſij et beati Gre-

e ❡ Poteſtati. Nihil tamen hic regi ſubtrahitur: quia ſicut prius eligebat, ita et modo poſt priuilegiū toletano epiſcopo conceſſum. B.

f ❡ Atqꝫ gallicie. connumerat hic galliciā hiſpanie, cū tn̄ ſit pars ei⁹: ꝛ ita pars ꝯnumerat̄ ſuo toti. ſic.j.e.ego et. C.de excu.tuto.exactores. vbi dr̄, onerib⁹ ꝛ tutelis.

g ❡ Priuilegio.i.iure.ſic.ix.q.iij.ſaluo. ‡ ff.q̄.mo.pi. vl̄ hyp.ſol.ſi debitor.§.j.poti⁹ ergo on⁹ ꝗ̄ ius primatie cōceſſum fuit huic toletano epō. cū em̄ rex eligeret olim de cōſilio oim epoꝝum, hoc cōſiliū conceditur ei hic.

h ❡ Maneat. Arg. ꝓpter loci ꝛ tēporis difficultatē electionē fieri a quo non debeat: ſic extra de iu.pat.ſi vero. et.xxiiij.q.j.pudenda.xciij.diſt.iuxta.

i ❡ Epiſcopis eligere, id eſt a rege electos conſecrare et confirmare.

k ❡ Infra.j.diſt.xciij.iuxta.ex̄ de iure pa.ſi vero.j.lxv.di.ſi quis contra. ſed non eſt contra. ‡

❡ Electiones ❡ Caſus. Iſte §. reſpicit ꝑmū ca. cuꝫ longe. Non ſolum in hiſpania eligebant̄ epi per reges, ſed etiā electiones ſummorū pontificū et epoꝝ quondaꝫ imperatoribus repreſentabantur: ſicut factū eſt de Ambro. et Greg. Unde apparet laicos ab electione non eſſe excludendos. hāc vero contrarietatē ſoluit gratianus, ſm Jo

Excōicano an feraꝫ ꝑ hec verba ꝑapio ſub pēa excōica tionis. ‡ Alias pietatiſ cā coꝝ. ‡ Quia nunc eſt ligat⁹: ꝛ pdic.ꝛ extrā ap. ꝑterea, et de eo q̄ furt. ot.rec. ca.j.ſm Lau. q̄ hic ſeqt hāc ſententiam hug. Excōicari pōt qs ſub ꝯditiōe. Excōicat̄ q̄s a mortuo. ‡ Ar.ꝫ xxvij.q.j.c.ij.in prin. ‡ Adde ad hāc gl.tex.i l.ſi qs i hoc.cuꝫ ſua au= ten.C. de ſanc. epiſ.et no.i ca. graue. de excel. pla. ca. cū illorū.ꝗ̄ſe. epō.

† Et ſic no.ꝙ cōſentit aliqs ſaluo iure ſuo. ‡ Sub. imo poti⁹ ꝯcordat: cuꝫ hic dr̄ infra triū menſiū ꝛc.i.du⁹ ob⁹mē= ſib⁹ iple tis.qđ idez eſt

dicens q laici non debent vocari ad electionē faciendam ſed ad prebenduz electioni conſenſum. Nā clericorū eſt eligere, et populi conſentire: ſicut ſupra in capitulo noſſe. in fi. Et q laici vocentur ad electionem non vt eligant, ſed vt conſentiant electioni, probat per duo ſequentia capitula.

k ¶ Legibus. xxiij. queſtio. vij. ca. j. et. ij. τ diſtinc. viij. quo iure.

Q Uia. ¶ Caſus. Romana eccleſia ſepe patiebatur moleſtiam in obitu pape, τ in electione ſucceſſoris quia nūcij imperatoris defuerant: ideo ſtatuit Stephanus q electio pape non fieret niſi p̄ſente populo, et ſenatu, et imperatore, vel eius legatis vt ſcandala remoueantur, τ eis preſentibus conſecretur: et nullus audeat extorquere iuramenta vel ꝓmiſſiones niſi que fuerint de antiqua cōſuetudine.

go.[a] legitur. Quib⁹ exēplis et premiſſis authoritatibus liquido colligitur laicos non excludēdos ab electione, neq principes eſſe reijciēdos ab ordinatione eccleſiaruz. Sz q populus aut princeps iubet electioni intereſſe, nō precipit aduocari ad electionem faciēdā: ſed ad cōſenſum electioni adhibēdū. Sacerdotuz em̄ (vt in fine ſuperioris capl'i Stephani[b] pape legitur) eſt electio, τ fidelis populi eſt humiliter cōſentire. Deſideriuz ergo plebis reqrit vt clericoꝝ electioni cōcordet. Tūc em̄ in eccleſia dei rite pficiet antiſtes, cū populus pariter in eū acclamauerit quē clerus cōmuni voto elegerit. Unde Celeſtinus papa ait.

¶ Plebis non eſt eligere, ſed electioni conſentire.

Cleri plebiſq conſenſ⁹ τ deſideriū requiratur. Ite Leo prim⁹. ¶ De eodē.

Uota[c] ciuiū[d], teſtimonia populorū, honoratorū[e] arbitrium[f], electio clericorū in ordinationibus[g] ſacerdotū conſtituant. τ. j. Per pacem τ quietē ſacerdotes q̄ futuri ſunt poſtulent: teneat ſubſcriptio clericorū; honoratorū teſtimoniū: ordinis[h] ꝯuent⁹ et plebis[i]. Principib⁹ vero atq imperatorib⁹ electiones romanorū pōtificū atq aliorū epōrū referēdas, vſus τ cōſtitutio tradidit ꝓ ſchiſmaticorū atq hereticorū diſſenſionib⁹: qbus nōnunq̄ eccl'ia dei ꝯcuſſa piclitabat: ꝯtra quos legib⁹[k] fideliſſimorū imperatorū frequenter eccl'ia munita legit. ¶ Repreſentabat ergo electio clericorū principibus, vt eorū authoritate roborata, null⁹ hereticorū vel ſchiſmaticorū auderet cōtraire, τ vt ipſi principes tanq̄[l] deuotiſſimi filij in eū cōſentirēt, quē ſibi in patrē eligi viderēt: vt ei in oīb⁹ ſuffragatores exiſterēt: ſicut Ualentinian⁹ btō Ambro. ſupra legit dixiſſe: Noli timere: qr de⁹ qui te eligit, ſemp te adiuuabit. et ego adiutor et defenſor tu⁹ (vt meū ordinē decet) ſemper exiſtam. Unde Stephanus papa ſtatuit dicens.

¶ Preſentibus legatis imperatoris ordinetur pontifex romanus.

Quia ſancta romana eccleſia (cui deo authore preſidem⁹) a plurib⁹ patit violētias pontifice obeunte, q̄ ob hoc inferuntur, quia abſq imperiali notitia pōtificis fit electio et conſecratio, nec canonico ritu τ ꝯſuetudine ab imperatore directi ſunt nūcij q̄ vetent ſcādala fieri: volum⁹ vt cū inſtituēdus eſt pōtifex, cōuenientibus epis τ vniuerſo clero eligat preſente[l] ſenatu et populo q̄ ordinādus eſt: et ſic ab oībus electus, preſentib⁹ legatis imperialib⁹ ꝯſecret: nullusq ſine periculo ſui iuramēta[m] vel ꝓmiſſiones aliquas noua adinuētione audeat extorquere niſi q̄ antiq̄ exigit cōſuetudo[n]: ne vel eccl'ia ſcandalizet, τ imperialis magnificētia minuat.

a ¶ Et beati Grego. non in hoc volumine, niſi arg. ſ. ea. agatho.
b ¶ Stephani. ſ. ea. diſt. noſſe.
c ¶ Uota. i. conuenientia τ conſenſus: vt. ſ. diſtin. xxiij. epis.
d ¶ Ciuium. non ruſticorum ex ciuitatem cōſiſtentiū.
e ¶ Honoratorū. ſcz maiorum de populo τ clero. ſ. ea. adrianus. in fi.
f ¶ Arbitriuz. ſ. di. xxiij. c. j. xxiij. di. cap. nullus.
g ¶ In ordinationib⁹. i. electionib⁹.
h ¶ Ordinis conuentus. qr dicitur ordo cerdonū: pelliparioꝝ: vel alterius corporis.
i ¶ Et plebis. nomine plebis cēſentur illi qui nō ſunt collecti ad aliquod corp⁹ † faciendū: de quo corpore habes. ff. quod cuiuſq vniuer. l. j. et eſt ad hoc bonum ſimile. C. de epiſ. au. l. iubemus.

Plebis noie q̄ cēſent. † De hoc le. τ no. ex̄ ꝺ excef. p̄la. dilecta. et p inno. ex̄ ꝺ of. ordi. cū ab eccleſiarum Archi.

¶ Principibus. ¶ Hec eſt. iij. pars hui⁹ diſtinc. in qua reddit rationē quare vocabātur principes ad electiōes. Archi.

iij. ps. ¶ Caſus. Hic duplex ratio reddit quare quondā regibus τ imperatorib⁹ electiones repreſentabātur: ſcilicet vt nullus hereticorum et ſchiſmaticorum electioni contrauenirent ꝓ quibus ſepe eccleſia periclitabatur: et vt ipſi principes tanq̄ filij deuotiſſimi conſentirent in electum quem ſibi viderent in patrē eligi: ſicut de Ambro. fecit valentinianus. Et q principes intereſſent propter hereticos τ ſchiſmaticos, probat per ſequens capitulum.

l ¶ Preſēte. j. lxix. diſt. nullus.
m ¶ Iuramenta. videt ergo q ante electionem non ſit preſtandum iuramentuz de indemnitate eccleſie: vt. viij. q. iij. artald⁹. τ ſic. ſ. xxviij. diſt. de ſyracuſane. preſume ret em̄ hec ideo facere vt eligeretur. Dicūt tamen quidam q ſi eſt cōſuetudo q preſtetur, preſtari poteſt: et ſic intelligūt qd̄ dicit hic in fin. Quid † tamen iuris ſit de hoc, habes. viij. q. iij. in ſumma.
n ¶ Cōſuetudo. Io. B. Per hoc videt q in et ſpiritualibus ſeruāda ſit conſuetudo i recipiēdis muneribus † vt. ſ. ea. agatho. τ in authē. de ſan. epiſco. §. iij. col. ix. τ. j. q. iij. quedā ſitum. τ. ix. q. iij. cō queſtus. τ ex̄ de ſi. mo. ad aplicā. Arg. ꝯtra extra de ſi. mo. cum in eccleſie. et ca. ſicut. Ad hoc dicunt quidā q licitum eſt aliqd petere in ſpūalib⁹ ad idē ſed non pro ſpiritualib⁹: vt non pe tat ꝓ conſecratione, ſed ꝓ conſuetudine. Uel dic q ſi cōſuetudo illa pietatem cōtinet, nō poteſt peti: tamē ſuperior cogere poteſt vt ſeruet talis cōſuetudo: vt dicit illa cōſtitutio, ad apoſtolicā. h. tamen dicit q iſtud referat ad legatos imperatoris: vt non aliud romana eccleſia petat ab eis, q̄ ip. Archi.

Iura eiſdem dēn te ecc ſic ca te ele ctione. Quia hoc ſerui ponit ex̄ de i mo. tu am ac fact al hoc q cōſue do fac ex̄ de nonde ſi licitū al ob dē ſ ſet de ctum. xxij. q. iij. obp ciūtur. ad idē habes ar. opi ex̄ de
ij. ꝑc. xiij. a ij. ps. raip. ppt.

ſi ſoliti ſunt facere, ſcilƺ vt papa non cogat eos aliud iuramentum facere pape ꝙ̄ iuramentū fidelitatis qđ imperator conſueuit preſtare: vt. ꝟ. ea. tibi. et hoc indicat illud verbum minuatur.

¶ Uerum. ¶ Hec eſt. iiij. pars huius diſtinc. in qua dicitur quare principes poſtea fuerūt prohibiti, ſcƺ quia impedimentū preſtabant: ⁊ quia ipſi renunciauerūt. Jo. de fan.

iiij. ps.

¶ Caſus. Dictum eſt ſupra i. c. quia. ꝙ cōſtitutio facta fuit quondā ꝙ imperatores deberēt intereſſe electioni pape ⁊ epoꝝ: vt. ꝟ. patet in multis ca. Nūc ꝟo dicit Gra. ꝙ poſtea ſtatutum fuit contrariū propter tres rationes. Prima ratio eſt, quia imperatores abutebant̄ priuilegio ſuo: quia non ſolū conſentire volebant, ſed etiā electionibus ſe ingerebant. Secunda ratio fuit quia i heresim labebantur: et ſepe eccleſiā impugnabant. Et ꝙ apoſtolici potuerunt in cōtrarium ſtatuere ⁊ deſtruere conſtitutiones quas anteceſſores fecerant pro bono probat exēplo ezechie, qui ſerpētem eneum quem fecerat moyſes pro liberatione populi, deſtruxit cum populus illū coleret ſicut deuƺ. Tertia ratio eſt quia imperatores ſuis priuilegijs renunciauerunt: et poſtea electiones apoſtolicoꝝ celebrate ſunt preſentibus et inconſultis legatis imperatoris. qđ probat ſequēs ca.

iiij. re. priui. a. ij. Par. ralip. xxxi.

Uerū quia imperatores quandoqƺ modum ſuū ignorantes: nō in numero cōſentiētiū, ſed primi diſtribuentiū, immo exterminantiū eſſe voluerūt: frequēter etiā in hereticoꝝ perfidiam prolapſi, catholice matris vnitatē eccleſie impugnare conati ſunt: ideo ſanctorum patrum ſtatuta aduerſus eos prodierunt vt ſemet electioni non insererent: ⁊ quiſquis eorum ſuffragio eccleſiā obtineret, anathematis vinculo innodaretur: ſicut ſcriptura quoqƺ diuina dicit ꝙ Ezechias diſſipauit excelſa[a], et contriuit ſtatuas, et ſuccidit lucos, et fregit ſerpētem eneū quem fecit moyſes. videlicet quia illū ſerpētem deus fieri iuſſerat ne ſerpentina morte populus interiret, ideo[b] ipſe popul9 colere et venerari eū ceperat: et idcirco deſtruxit[c] iſte qđ iubente deo fecerat ille: ac per hoc magna authoritas iſta eſt habēda in eccleſia, vt ſi nōnulli ex predeceſſorib9 ⁊ maiorib9 noſtris fecerunt aliqua q̄ illo tēpore potuerūt eſſe ſine culpa ⁊ poſtea vertunt̄ in errorē et ſuperſtitionē: ſine tarditate aliqua ⁊ cuƺ magna authoritate a poſteris deſtruant̄[d]. ¶ Poſtremo p̄ſētib9 legatis īperatorū, ⁊ incōſultis, electiōes romanoꝝ pōtificū legunt̄ celebrate: ⁊ tādē ijdē īperatores religioſo mētis affectu prefatis priuilegijs renūciauerūt: multa īſup donaria eccleſie dei conferentes.

Unde Grego. iiij. ſcribit.

¶ Inconſultis legatis imperatoris, adrianus ad pontificatum eligitur.

Cum adrian9. ij. ad romanū pōtificatum ab eccleſia dei genitricis dn̄e nr̄e que dicit̄ ad p̄ſepe, traheret̄[e] ad lateranenſe p̄triarchiū: certatim a populo ⁊ clero et p̄ceribus deportat9 eſt: qđ audiētes miſſi Lodouici imperatoris moleſte tulerūt, ⁊ indignati ſunt ꝙ dū preſentes eſſent, nō fuerunt inuitati, nec optate a ſe futuri preſulis electioni intereſſe meruerunt: qui accepta ratione ꝙ nō cauſa contēptus auguſti, ſed futuri t̄pis[f] proſpectu hoc cōmiſſum fuerat, † ne videlicet legatos pricipū in electiōe romanoꝝ preſulū expectādi mos p̄ hm̄ōi fomitē inoleſceret: oēm indignationē medullit9 ſedauerunt: ⁊ ad ſalutandū[g] electū etiā ipſi humiliter acceſſerunt.

Item pactū cōſtitutionis imperatoris primi Lodouici cū romanis pontificibus.

¶ Electio rōanoꝝ pōtificū a Lodouico cōcedit̄ romanis.

¶ Caſus. Cum Adrianus. Adrianus ſecūdus ab eccleſia ſancte Marie maioris deportat9 eſt a clero et populo ⁊ proceribus certatim ad patriarchium lateranēſe. qđ audiētes nūcij Lodouici imperatoris moleſte tulert ꝙ cū preſentes eſſent, vocati nō fuerunt: qui audientes ꝙ non fuit factum in cōtēptum eoꝝ, ſed ad cautelam futuri temporis, omnē indignationeƺ medullitus ſedauerunt: et acceſſerunt humiliter ad ſalutanduƺ electum.

a ¶ Excelſa. i. templa idolorum in excelſis poſita.

b ¶ Ideo. quia iuſſu dn̄i factus erat: ⁊ quia eum reſpicientes liberabantur.

c ¶ Deſtruxit. Hic ezechias cōmēdatur ex deſtructione imaginis que erat occaſio ſuperſtitionis. quare ergo maſſilienſis epiſcopus condemnatur qui deſtruxit imagines in quibus populus idolatriam committebat: vt de conſecra. diſt. iij. perlatū? Dic ꝙ ſerpens iſte fuit temporalis ad ſanandum vulnera. vnde ceſſante cauſa ceſſare debuit effectus. ſed cauſa imaginum perpetua eſt: vt habeatur in eis memoria dei.

d ¶ Deſtruantur. Arg. ſucceſſores debere mutare facta et inſtituta predeceſſorum etiam bona, ſi viderint eſſe ea pernicioſa exemplo. xij. q. j. videntes. xxxv. q. j. c. j. et. xcvj. diſtin. bene. in fi. diſtin. lxviij. corepiſcopi. et extra de deci. ſuggeſtum. vbi eſt argu. ꝙ priuilegiū quod eſt exemplū mali, remouendū eſt. inſti tu. vi bo. rapto. §. ſed ne dū talia.

Succeſſores, p̄deceſſorum ſtatuta mutare poſſūt.

e ¶ Traheretur. Debet em̄ ire q̄ſi inuit9: vt argumē. j. q. vj. ſicut is. C. de epi. ⁊ cle. ſi quēq̄. ſic em̄ appellantur quaſi proprio nomie: ⁊ quia portatur papa in manibus, ne offendat ad lapidem.

f ¶ Temporis. Nota que nō ſunt mala, interdū debēt omitti, ne ſint exemplo pernicioſa: vt. ꝟ. diſt. xxiiij. in nomine. ꝟ. diſti. xxj. deniqƺ. xij. q. ij. liberti. iſ. q. vij. accuſatio. ⁊. xxx. q. j. ca. j. inſtitut. vi bo. rapto. §. ſed ne dum talia.

g ¶ Et ad ſalutandum. Argumen. eos conſenſiſſe electioni ex quo interfuerunt, et eum ſalutauerunt, et non reclamauerunt. ſic extra de his que fi. a ma. par. capi. ex ore. in fi. et extra de priuile. cum olim. in fine. et extra de ſententia excommunica. ſi aliquando. ‡ ⁊ eoipſo ꝙ quis ſalutat alium, videtur conſentire ei: vt. xxiiij. queſtio. j. omnis. Sic ex eo ꝙ quis non vult ſalutare alium, preſumitur inimicus: vt extra de offic. delega. cum ſuper. in parte deciſa. et eoipſo ꝙ ſtephanus dixit, perlegatur: intelligitur conſenſiſſe: vt. xcvj. diſtin. bene. ſic. ꝟ. de conſecra. diſtin. ij. pacem.

† Cōc. tert. l. l. ſi exheredat9. ⁊ in. l. ſi pponis. §. j. ff. de inof. teſt.

‡ Ad h9 facit qđ le. ⁊ no. eƺ de p̄ben. dilecto. in gloſ. ad hoc videbat̄. Sƺ pōt dici ꝙ ibi eps ignorabat illū min9 canonice fuiſſe receptū ⁊ iō non obfuit. ar. ff. de iter. ac. de etate. §. vlti. Arc.

Ego Lodouicus. ¶ Caſus. hoc ca. diuiditur in du=
as partes. In prima dicit ꝙ iperator Lodouicus
conceſſit ꝛ cōfirmauit Paſchali et eius ſucceſſorib⁹ Ro=
mam cum toto ſuo ducatu ꝛ territorio in perpetuū tene
re et habere quiete: ſicut ſui anteceſſores quiete poſſe=
derunt. In ſecun=
da dicit ꝙ quādo
pa. de hoc mundo
migrauerit, nul=
lus electionem ſuc
ceſſoris cuiuſcun=
ꝗ ſit gentis impe=
diat, vel electori=
bus cōtradicat, ſci
licet cardinalibus:
ſed eo electo ꝛ con
ſecrato, nuncij di=
rigātur ad regem
Frācorum ad pa=
cem et amicitiā in=
ter eos ſociādam.
Secūda ibi: Idem
quando diuina.

a ¶ Cōfirmatio=
nis. Arg. ꝙ aliqđ
ſimul datur et con
firmatur: vt no. ſ.
ca. in ſynodo.

b ¶ Villiculis. i.
villulis. ff. ad mu=
ni. qui ex vico. nec
poſſet impator il=
lam donationē re=
uocare. nā dicit lex
ꝙ ſola immēſitas
eſt mēſura rerum
donatarum in ec=
cleſia. C. de ſacro=
ſan. eccle. auten. ſʒ
hodie. imo nec con
cedit hic: ſed con=
ceſſa confirmat. nā
omnia hec et alia
plura iā prius fue
rant eccleſie cōceſ=
ſa. j. xcvj. diſti. con=
ſtātinus. preterea
quia impator po=
teſt alienare † res
imperij: vt. ff. de le
gatis. j. apud iulia
num. §. vlti. Item
quia per hanc con
ceſſionem non le=
ditur imperium,
ex quo res redit
ad primū ſtatum:
vt. ff. de pactis. ſi
vnus. §. pactus. et
xxxv. diſti. ab exor
dio. non ob. xij. qō.
ij. non liceat. quia
ille non poterat le=
gem imponere ſuo ſucceſſori. extra de elec. innotuit.

Imꝑa=
tor ipe=
rij res
aliena=
re pōt.
† ad hᵒ
facit
op. qđ
le. ꝛ no.
xvj. qō.
iij. pla=
cuit. j.
ſm Jo.

Ego Lodouicus impe=
rator Romanus augu
ſtus ſtatuo et cōcedo per hoc
pactū confirmationis[a] noſtre
tibi btō Petro principi apſo=
rum, ꝛ per te vicario tuo dño
Paſchali ſummo pontifici, et
ſucceſſoribus eius in ꝑpetuū
ſicut a predeceſſorib⁹ veſtris
vſqʒ nunc in veſtra poteſtate
et ditione tenuiſtis ꝛ diſpoſui
ſtis romanam ciuitatem cum
ducatu ſuo ꝛ ſuburbanis atqʒ
villiculis[b] omnibus ꝛ territo=
rijs[c] eius montanis et mariti=
mis, littoribus ꝛ portub⁹, ſeu[d]
cunctis ciuitatibus, caſtellis,
oppidis, ac villis i Tuſcie par
tibus. ¶ Idem, quando diui
na vocatione huius ſacratiſſi
me ſedis pontifex de hoc ſecu
lo migrauerit[e], null⁹ ex regno
noſtro aut francus aut longo
bardus de qualibet parte ho=
mo ſub noſtra poteſtate cōſti
tutus licentiam habeat cōtra
romanos aut publice aut pri=
uatim cōueniendi, aut electio
nem faciendi: nulluſqʒ in ciui=
tatib⁹ aut in territorijs ad ec=
cleſie beati Petri apoſtoli po=
teſtatem pertinentibus aliqđ
malum preterea facere preſu
mat: ſed liceat romanis cum
omni veneratione ꝛ ſine qua=
libet perturbatione honorifi=
cam ſuo pontifici exhibere ſe=
pulturā: ꝛ eū quem diuina in=
ſpiratione, et bti Petri inter=
ceſſione oēs[f] romani vno con
ſilio atqʒ vna concordia ſine
aliqua promiſſione ad pontifi
catus ordinem elegerint, ſine
aliqua ambiguitate atqʒ con=
tradictiōe more canonico con
ſecrare: et dum conſecrat⁹ fue
rit, legati ad nos vel ad nřos
ſucceſſores reges Frācorum[g]
dirigātur: qui inter nos et in=
ter illum amicitiam ꝛ charita=
tem et pacem conſocient.
Item Leo. iiij. Lothario et
Lodouico auguſtis.

¶ Electio ꝛ cōſecratio roma
ni pontificis nō niſi iuſte ꝛ ca=
nonice fiat. Palea.

Inter nos et vos pacti
ſerie ſtatutum eſt ꝛ con
firmatum ꝙ electio ꝛ cōſecra=
tio futuri Romani pontificis
non niſi iuſte et canonice fieri
debeat. Idem.

¶ Ab imperatore vel nūcijs
eius, electioni romani pontifi
cis nullum obſtaculum gene=
retur. Palea.

Conſtitutio primi Hē=
rici et primi Ottonis
cum romanis pōtificibus. Ut
nullus miſſorꝝ noſtrorꝝ cuiuſ=
cūqʒ impeditionis argumen=
tum in electione romani pōti=
ficis componere audeat, oīno
ꝓhibemus. Item in electiōe
romanorū pōtificū neqʒ liber
neqʒ ſeru⁹ ad hoc venire pre=
ſumat, vt illis romanis (q̄s ad
hanc electionē ꝑ cōſtitutionē
ſctōꝝ patrū antiq̄ admiſit cō=
ſuetudo) faciat aliqđ impedi=
mentū. Qꝫ ſi quis cōtra hanc
noſtrā cōſtitutionem preſum
pſerit, exilio tradatur.
Item conſtitutio Ottonis.

¶ Juramētū Ottonis qđ fe
cit domino pape Joanni.

Tibi dño[h] Joanni pa=
pe ego rex Otto pro=

dantur eius territoria: vt. xij. q. ij. ca. vlt. ꝛ. ff. de verb. ſi=
gni. l. ij. ꝛ. ff. de arbi. ſi cū dies. §. ſi arbiter. Arg. cōtra. ff.
de verb. ſignifi. qui incontinentibus. et. l. edificia. ff. de iu
di. inſule. ff. de offi. prefe. vrb. l. j. ibi: cum vrbem.

d ¶ Seu. hec dictio ſeu, potius auget donationem ꝙ
diſiūgat inter res
donatas: vt. ff. de
auro ꝛ argen. leg.
l. ſi quis ita.

e ¶ Migrauerit.
Olim enim nullus
audebat tractare
de electione pape
ante tertium diem
poſt ſepulturā pre
mortui: vt. j. diſtin.
lxxix. nullus. ſed ꝑ
contrariam cōſue=
tudinez hoc hodie
abrogatum eſt.

f ¶ Omnes Ro
mani. Not. ꝙ olim
omnes romani in=
tererant electioni
ex conſuetudine. j.
ca. pri. ꝛ ca. ſeq.

g ¶ Francorum.
No. imperium pri
us Francorum †
fuiſſe. ſed poſtea
Theutonici virtu
tibus promerue=
runt imperium: vt
xxviij. queſtio. j. §.
ex his. in quos ho=
die tranſlatum eſt
imperiuz. extra de
elec. venerabilem.

Conſtitutio.
¶ Caſus. Di
citur hic ꝙ ꝑmus
Henric⁹ ꝛ primus
Otto cōſtituerunt
cum romanis pon
tificibus vt nullus
eorum nuncius vł
alius cuiuſcūqʒ ſit
gentis vel conditio
nis, in electione ro
mani pontificis au
deat contradicere:
et qui contradice=
re voluerit, exilio
ꝑpetuo tradatur.

Tibi domino.
¶ Caſ⁹. In
hoc capit. contine=
tur qualiter Otto
iurauerit fidelita=
tem Joanni pape
per ſuum procura
torem: in quo dici=
tur quod i. viij. ca=
pitu. continetur.

c ¶ Et territorijs. Qui[d] ſit territorium, quid ſit oppi=
dum, quid vrbs, habes ff. de verb. ſigni. pupillus. §. ter
ritorium. Et ſic eſt arg. ꝙ nomine ciuitatis nō cōprehen

h ¶ Tibi domino. Argu. ꝙ qui feudum recipit ab ec=
cleſia, iuramentum fidelitatis non ſolum eccleſie ſed
etiam prelatis preſtare debet: vt extra de iureiurand.

meis ego N. epiſcopus. † ℞. diſt. xxiij. ꝙꝙ. et. xxij. q. v. de forma. immo etiam ipſi capitulo: vt extra de verboꝝ ſigni. cum clerici. cum ipſi ſint pars corporis ſui: vt. vj. q. j. ſi quis cum. ‡ Non ob. extra de ſimo. ex diligēti. quia non erat ius feudi, de quo iure plene habetur in conſti. federici. de feudis. … num factum, contra id inſtituṫ. de inuti. ſtipul. §. ſi quis alij? nec enim tenetur quis de facto familie ſue ſi ipſe non mandauit, nec ratum habuit: vt. j. queſtione. iij. quia preſulatus. extra de reſtitu. ſpolia. cum ad ſedem. ff. de vi et vi armata. l. j. §. ait pretor. Sed dic ꝙ intelligitur obligaſſe † ſe curaturum ne ab eis damnum daretur. xxij. qōne. v. de forma. ſicut eſt cum quis promittit alium ſiſti in iudicio: tantum ad hoc tenetur vt operam det quam poteſt. ff. de verborum obligaṫ. quotiens quis. Sed litera illa meorum, nō eſt in libro meo. Joannes.

Familie delictū an dñs obliget. † De hac mate. not. extra de ſpon. ſicut. Archid.

mittere ⁊ iurare[a] facio per patrem ⁊ filiū ⁊ ſpm̄ ſctm̄: ⁊ per lignū hoc viuifice crucis, et per has reliquias ſctōꝝ, ꝙ ſi permittēte dño Romam venero, ſanctā romanā eccleſiā ⁊ te rectorē ipſius exaltabo ſm̄ meū poſſe: ⁊ vitā, aut mēbra nunꝗ̄ neqꝫ ipſum honorē quem habes, mea voluntate aut meo[b] conſilio, aut meo cōſenſu, aut mea exhortatione perdes: et in roma nullum placitum, aut ordinationem faciam de omnibus q̄ ad te aut ad romanos pertinent, ſine tuo conſilio: et quicquid de terra ſancti Petri ad noſtrā poteſtatem peruenerit, tibi reddā: ⁊ cuicunqꝫ italicum regimen cōmiſero, iurare faciā illum vt adiutor tui ſit ad defendēdum terrā ſancti Petri ſm̄ ſuum poſſe.

Item ex primo libro capitulorum Caroli ⁊ Lodouici imperatorum.

Liberum ſit clero ⁊ populo de propria dioceſi epiſcopum eligere.

Sacrorum canonum nō ignari, vt dei noīe ſctā ecclīa ſuo liberius potiaṫ honore, aſſenſum ordini eccleſiaſtico prebemus: vt ſcilꝫ epiſcopi ꝑ electionē[c] cleri et populi ſm̄ ſtatuta canonum de propria dioceſi[d] (remota perſonarum[e] et munerū[f] acceptione) ob vite meritū, et ſapiētie donum eligaṫ: vt exēplo[g] ⁊ verbo ſibi ſubiectis vſqꝫquaqꝫ ꝓdeſſe valeant. Ex his conſtitutionibus et pacto Lodouici imꝑatoris deprehendūtur imꝑatores illis renūciaſſe priuilegijs q̄ de electione ſummi pontificis Adrian⁹ papa Carolo imꝑatori, ⁊ ad imitationē eius Leo papa Ottoni primo regi Theutonicorū fecerat.

Cum ergo premiſſis authoritatibus cunctis liqueat electionem clericorū tantūmodo eſſe; queritur quorum ſit ipſa

a ❡ Et iurare. Nota ꝙ econom⁹ ſiue ſyndicus iurat in animam propriam: extra de iuramen. calū. in pertractādis. ſed ꝓcurator iurat in animam dñi: vt hic: et c. diſt. optatum. et xvij. q. iiij. metuentes. ⁊ extra de offi. leg. nouit. in parte deciſa. Fit autem hoc iuramentum ſub talib⁹ verbis. Ego iuro in animā dñi mei ꝙ ipſe hoc ſeruabit. ‡ Uel ſic iurat. Dñs meus iurat ꝑ me ꝙ hoc ſeruabit: ſic ipſum deus adiuuet. Sꝫ qualr̄ obligat aliquis alium per iuramentum, contra id qđ legitur inſtitu. de inuti. ſtipul. §. ſi quis alij? Sꝫ dic ꝙ dominus ſemet obligat, ſꝫ per alium: vt extra de ſenten. excom. mulieres. ff. de admi. tuto. ita autem §. geſſiſſe. Sed quid ſi dominus reuocet mandatum, † nunquid intelligitur obligatus per tale iuramentum? ita: ſi non peruenit reuocatio ad procuratorem: ſicut id quod facit iudex tenet donec ignorat reuocatum mandatum: vt extra de appella. ſi duobus. et ratione ignorantie tenet ſententia: vt. iij. qōne. vij. §. tria. in princi. et. ix. qōe. j. ordinationes. ff. de offic. preſi. ſi forte. ff. de procura. ſi procuratorem. in fine. ff. manda. ſi mādaſſem. Joan. Si autem lis eſſet conteſtata, oporteret ꝙ reuocatio perueniret ad iudicem vel aduerſarium: alioquin firmum eſt quod fit cum procuratore: vt extra de procurato. mandato. Si autem non ſit lis conteſtata, videtur ſufficere ſi reuocatio peruenit ad procuratorem: vt dicit expreſſe decreṫ. extra de procuratori. ex inſinuatione. et capitu. ſequent. Bar. Sunt tamen ſpeciales caſus in quibus requiritur perſeuerantia: ſicut cum matrimonium contrahitur per nuncium, ſi dominus reuocat mandatum, non dico dominum obligatum, licet nuncius ignoret reuocatum: ‡ et cum pater mandat filio vt aliquem manumittat. ff. de manumiſſ. vindic. ſi pater. et hoc ideo q̄a pater et filius cenſentur vna perſona: vt. xxxv. qō. iij. §. hac authoritate. Joan.

b ❡ Meo. Al'as meorum. ſed quam cautionem poteſt de hoc facere ꝙ ſui non dent damnum, contra id. ff. commoda. ad eos? Uel qualiter poteſt ſe obligare ad alienum factum, …

❡ Saerorum. ❡ Caſus. Carolus et Lodouicus conſtituerunt vt epiſcopi a clero et pplo de ſua dioceſi eligerentur ob vite meritum, ⁊ ſapientiores, remota acceptione munerum ⁊ perſonarū: quatenus verbo et exemplo ſuis poſſint ꝓdeſſe ſubiectis.

c ❡ Per electionem. Hoc nomen proprie et improprie ſumiṫ hic cum illis genitiuis cleri et populi. argu. ff. commo. ſi vt certo. §. commodatum.

d ❡ Propria dioceſi. Not. pro Hug. ꝙ examinādi ſunt oēs de dioceſi prius ꝗ̄ eligatur extraneus: vt dixi. lxj. diſtin. nullus.

e ❡ Perſonarum. ſic. viij. qō. ij. dilectiſſimi. et extra de inſti. ad decorem.

f ❡ Et munerū. Cum talis eligatur, a deo dicitur eligi. viij. q. j. ſi ergo. h.

g ❡ Ut exemplo. Nam cepit Jeſus facere ⁊ docere: vt xxvj. diſt. §. ecce. et. §. ex his.

❡ Ex his conſtitutionibus. ¶ Caſus. Concludit Gratianus ex ſupradictis ꝙ imperatores renunciauerunt priuilegijs que ſibi conceſſa fuerant de electione ſummi pontificis. Et cum conſtet ex ſupradictis ꝙ electio eſt clericorum tantummodo: nunc queritur incidenter an ſit tantum canonicorum matricis eccleſie, an etiam aliorum religioſorum eiuſdem ciuitatis. Cui queſtioni reſpondens primo probat authoritate Niceni ⁊ Gangrenſis concilij ꝙ ſufficiant clerici matricis eccleſie ad epiſcopum eligendum. Poſtea videtur hoc corrigere per authoritatem Nicolai, dicens ꝙ ſicut electio pape non fit a cardinalibus tantum, ſed etiam ab alijs religioſis: ſic et electio epiſcopi non a canonicis tantum, ſed etiam a religioſis fieri debet: quod probat authoritate Innocentij pape.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

a ¶ Maioris. Sic ergo nomen clericorum reſtringitur ad maiores eccleſie canonicos† vt.x.q̄ſtione.j.antiquos.viij.queſtione.j.ca.ij.extra de verborū ſigni.cum clerici.benigne eſt in talibus ſeruanda conſuetudo: vt extra de cau.poſſeſſio.cum eccleſia.

k ¶ Nunc ergo queritur. Super iſto.§.poſuit hugo.diſtinct.quia cum eligentes diſſentiunt,tria conſideranda ſunt.authoritas,numerus,et bonus zelus. Authoritas conſideratur in dignitatibus,zelus conſiſtit in animo: vt ſine carnali amore eligant,ſed ſecundum meritum perſone.De numero patet,et dicit ꝙ vbicunq̄ duo ex iſtis cōcurrunt,prepōderant tertio. vnde ſi ex vna parte eſt authoritas et bonus zelus,et ex altera numerus pro priore iudicat̄: vt.xxiij.diſtin.capit.j.et xciij.diſtinc.miratus.vij.q̄o.j.denique. Item ſi ex vna parte eſt numer⁹ et authoritas,et ex altera eſt bon⁹ zelus: pro primo iudicatur:argum.xxviij.diſtin.de ſyracuſane. Ibi eñ bono zelo contradicebat qui ſignificabant pape electū habere vxorē ⁊ filios:ſed tamē q̄a plures erant ex alia parte,et maioris authoritatis,conſentit papa illis. Item ſi numerus ⁊ bonus zelus eſt ex vna parte,⁊ ex altera parte authoritas:ſtatur primo.lxv.diſt.ca.j.⁊.ij. Hanc diſtin.nō approbo:quia lz ex vna parte ſit authoritas et melior zelus,ex altera numerus:ſtatur ꝓ numero:vt extra de elec.dudum.j.⁊ eẍ de ap.conſtitutus.niſi numerus eſſet in paruo maior:et authoritas aliorū longe precelleret:et poſſet eo caſu fieri compenſatio: vt eẍ de teſti.in nr̄a.nam vbi eſt par debitum,⁊ diſpar numerus creditorū,ſemper numerus prefertur: vt.C.qui bo.ce.poſ.l.vlti.§.j.tūc enim decurritur ad dignitatem cum par numerus eſt hincinde.ff.de pactis.maiorem. Similiter dico ad zelum decurrēdū cum par vel fere par numerus eſt hincinde. Sed quid ſi par eſt zelus,numerus et authoritas hincinde? tunc recurratur ad meritū perſone: vt.j.ca.proxi. Sed ſi omnia ſunt equalia,tunc caſſetur† vtrinſq̄ electio,et nouus eligatur: vt.lxxix.diſ.ſi duo. Uel iudex cogat eos ad concordiam: vt inſti.de ſatiſda.tu.§.ſin autē. Uel res forte dirimatur: vt in Matthia: vt.xxj.diſt.cleros.⁊.C.cōia de lega.l.vlti.in princ.⁊.ff.de iudi.ſed cū ambo. Uel metropolitanus gratificet cui velit: vt extra de parochi.c.j.et argu.ff.ad ſylle.l.iij.§.ſi cum omnes.et.ff.de religi.l.vlt. Uel preferatur ille qui prius ordinatus eſt: vt.lxxv.diſtin.ca.vlti.vel ſenior preferatur: vt.xxxv.q.vj.ca.j.ff.de fide inſtru.l.vlti. Uel ille qui prius nominatus eſt: vt in auẗ.de mona.§.penul.col.j. Uel preferaẗ ille q̄ quandoq̄ deliquit,illi qui ſemper bonus fuit. Uel preferatur ille qui diutius militauit in eccleſia: vt.lxj.diſt.quid proderit. Si autem vtraq̄ electio eſt vitioſa,vtraq̄ caſſaẗ: vt extra de elec,conſiderenus.

Nomē clericorū q̄n q̄ reſtringitur.

† Adde ꝙ ēt aliq̄n ad p̄latos. gl.ē notā.i.autenẗ.de ſā.epiſ.§.preſbyterorū.colẗ.ix.

‡ Cū h⁹ dicto videẗ contrarior.hu.qui no.h⁹:q: in multis eccleſijſ derogatum eſt huic canoni ex ꝯria cōſuetudine: quā papa ſcit,⁊ ñ iprobat ⁊ ſic vr̄ tacite approbare. Archi. Religioſoꝝ conſenſus an ſit in epōꝝ electiōe reqren dus.

b ¶ Non a cardinalibus.vt.ſ.diſt.xxiij.c.j.⁊c.

Obeuntibus. ¶ Caſus. Cōſtituit in hoc capi. Innocen.papa ꝙ cū vltra tres menſes a tempore vacationis epiſcopalis eccleſia vacare non debeat: canonici ſub vinculo excōmunicatiōis non faciant electionem epiſcoporum religioſis excluſis: vt eorum cōſilio idonea eligatur perſona. Si autem fuerit aliter factum,irritum erit et vacuum. Nunc querit Gratianus ſi duo a partibus eligantur,quis ſit alteri preferēdus: quod per ſequens capi.declaratur.

c ¶ Sub anathematis.quid de hoc tenere debeas,dixi.ſ.e.ſalonitane.

electio: an clericorū maioris[a] eccl'ie tm̄,an etiam aliorū religioſorum qui in eadem ciuitate fuerint. Sed ſicut in abbreuiatione canonum Fulgentij Carthaginēſis eccleſie diaconi inuenit̄: in.vij. Niceno cōcilio ⁊ in gangrēſi ſtatutum eſt vt ad eligēdum epiſcopū ſufficiat eccleſie matricis arbitriū. Nūc autem ſicut electio ſummi pontificis non a cardinalibus[b] tantum,verūetiam ab alijs religioſis clericis authoritate Nicolai pape eſt facienda: ita et epiſcoporum electio non eſt a canonicis tātum,ſed etiam ab alijs religioſis clericis: ſicut in generali ſynodo Innocentij pape Rome habita conſtitutū eſt. Ait enim.

¶ Abſq̄ religioſorū virorum cōſilio canonici maioris eccleſie epiſcopum non eligant.

Obeuntibus ſane epiſcopis,quoniam vltra tres menſes vacare eccleſiam ſanctorum patrum prohibēt ſanctiones: ſub anathematis[c] vinculo interdicimus ne canonici de ſede epiſcopali ab electione epiſcoporum excludant[d] religioſos[e] viros: ſed eorum cōſilio honeſta et idonea perſona in epiſcopum eligatur. Quod ſi excluſis[f] religioſis electio fuerit facta: quod abſq̄ conſenſu[g] eorum[h] et conniuentia[i] factum fuerit,irritum habeatur et vacuum.

¶ Nunc ergo queritur[k] ſi vota eligentium in duas ſe diuiſerint partes,quis eorum alteri ſit preferendus?

De his ita ſcribit Leo epſ.

¶ Cū vota eligentiū in duas ſe diuiſerint partes: q̄s ſit preferendus alteri.

d ¶ Excludant. Dicit h.iſtos tripliciter excludi. tunc proprie excluduntur,cum non vocanẗ: vel ſi vocati non audiuntur: vel ſi ſponte veniant,non admittantur. Credo hoc capitu.non tenere.‡ aliud enim ſeruatur: et religioſi hic vocātur clerici ciuitatis vel prelati epiſcopatus arg.lxxix.diſt.ſi quis pecunia.

e ¶ Religioſos.i.prelatos aliarum eccleſiarum.

f ¶ Excluſis q: inuite nuptie ⁊c.xxxj.q.ij.§.j.

g ¶ Conſenſu. Uidetur ꝙ non tantū cōſilium religioſorum,ſed etiam conſenſus ipſorum requirendus eſt: ⁊ ita videtur ꝙ religioſorū perſone faciant partem in electione.argum.extra de elec.cum in veteri.nam ⁊ ſequaces ſunt alioꝝ in electione: vt.lxxix.diſt.ca.j.et ca.ſi quis pecunia.⁊.xxiij.diſt.ca.j.et ſatis poteſt dici ꝙ niſi conſilium ipſorum fuerit requiſitum,ꝙ nulla ſit electio.ſi tamen fuit habitū conſilium,⁊ non cōſenſus,tenet electio: vt eẍ de arbi.cū olim.et eſt ſi.ff.de admini.tuto.quidam decedens.§.papinianus.⁊ eẍ de reg.licet.C.de iure emphy.l.vlti. Et expone cōſenſu requiſito,lz nō habito.

h ¶ Eorum. Argu.ꝙ non ſufficit religioſorum preſentia,niſi habeatur conſilium. argu.j.x.q.ij.caſellas.arg.xij.q.ij.ſine exceptione.§.j.

i ¶ Et conniuentia. Argu.quod aliquorum conſenſu fieri debet,eorum diſſenſu impeditur faciendum,⁊ diſſoluitur factum: vt.ſ.diſtin.lj.qui in aliquo.et.xxxj.q.ij.ſi verum.ſ.diſtin.lxij.nulla ratio.j.q̄o.j.ordinationes.x.q.ij.caſellas.xij.q.ij.alienationes. et.c.ſine.xv.q.vij.epiſcopus nullius.xxxiij.q̄ōe.v.quod deo,et ca.manifeſtū.xx.q̄ōne.ij.puella.